له بڵاو كراوەكانی ماڵپەڕی بەهەشت

وەڵامی ڕاست و دروست
بۆ
ژن و مێردی خواپەرست

وەڵامی (٥٠) پرسیاری ماڵپەڕی بەهەشت تایبەت بە ژیانی ژن و مێردایەتی

كە لە لایەن ئەم مامۆستا بەڕێزانەوە وەڵام دراوەتەوە :

١- مامۆستا عبد اللطيف
٢- مامۆستا عبدالكريم
٣- مامۆستا خليل أحمد
٤- مامۆستا عدنان بارام
٥- مامۆستا محمد عبدالرحمن

كۆكردنەوەی

جليل إبراهيم على

ماڵپەری بەهەشت

ba8.org

ماڵپەڕێكی ئیسلامی زانستی پەروەردەیی یە و لە پێناو بڵاوكردنەوەی ئەو ئیسلامەیە كە سەلەفی صاڵح - پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) و هاوەڵانی (رضي الله عنهم) لەسەری بوون - وە سەر بە هیچ گروپ و لایەنێكی حیزبی نیە.

ماڵپەری بەهەشت

ئەو کتێب و بابەت و لێکۆڵینەوە شەرعیانە بڵاو دەکاتەوە کە دەبنە هۆی:

١. شارەزاکردنی موسوڵمانان و پەروەردەکردنیان لەسەر رێگا ڕاستەکەی ئیسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەڕانەوە بۆ پەیڕەوە ڕەسەنەکەی ئیسلام،کە بریتی یە لە قورئان و سوننەت،بە تێگەشتنی پێشین وپێشەوایانی ئوممەت.

٢. پاک کردنەوەی بیروباوەڕ و ڕەوشتی موسوڵمانان، لە دیاردەکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پاڵاوتن و تەصفیەکردنی ئاینی ئیسلام لە بیدعە و بۆچونە داهێنراوەکان.

٤. وریا کردنەوەی موسوڵمانان لە شوێنەواری خراپی ڕیوایەتە لاواز و هەڵبەستراوەکان.

٥. پتەو کردنی برایەتی یەکی ڕاستەقینە لەسەر بناغە فراوانە جێگیرەکەی ئیسلام و نەهێشتن و کەمکردنەوەی دەمارگیری مەزهەبی و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمەڵگایە لە ئیسلامی ڕەسەن و دروستکردنی تاك و کۆیەتی بۆ تێگەشتن لە سەرچاوەکانی کە بریتین لە قورئانی پیرۆز و سوننەتی صەحیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانەی کە نامۆن بە ئیسلام و خراونەتە نێویەوە بە چەندین دەستەواژەی دەنگ و ڕەنگ و نوسراوی لە بوارەکانی بیروباوەڕ و ڕەوشت و ئاکار و پەروەردە و زانست و پزیشکی و گەشەی کۆمەڵایەتی.

خودایە داوات لێ دەکەین دامەزراومان بکەیت ، وتەوفیقمان بدەیت بۆ هەر کار وگوفتارێکی جوان وچاک بەو شێوەیەیی کەخۆت لێی ڕازیت.

ستافی ماڵپەڕی بەهەشت

بسم الله الرحمن الرحيم

١ – ئامۆژگاری بەڕێزتان بۆ ئەو کوڕانە چی یە کەدەیانەوێت خێزان پێك بهێنن ؟

بسم الله الرحمن الرحيم

سوپاس و ستایش بۆ خوای گەورە وە درودو سڵاو لە سەر گیانی پێغەمبەری خوا وە لەسەر خێزان و کەس وکاری ئیماندارو هاوەڵان و شوێن کەوتوانی تا ڕۆژی دوایی.

وەڵام :

ئامۆژگاریمان بۆ ئەوگەنجانەی کەدەیانەوێت خێزان پێك بهێنن کە ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەری خوا – صلي الله عليه وعلى آله وسلم – جێ بەجێ بکەن کە فەرموویەتی:"تنكح المرأة لأربع: لمالها و لحسبها و لجمالها و لدينها، فاظفر بذات الدين تربت يداك " رواه البخاري

ئەو ئافرەتەی کە دەخوازرێ لەبەر چوار شت دەخوازرێ،لەبەر ماڵەکەی ، یان لەبنەماڵەیەکی ڕێك وپێك بێت ، یان لەبەر جوانیەکەی ئەوکەسەی کەدەیخوازێت پێویستی بەوە نەبێت کەخەمی جێگەی نیشتەجێبوون و چەند خەمێکی تری بۆ بخۆی، دوایی هەموویان گومانی تێدا نی یە باشتر بێت بۆ مرۆڤ هەڵبژاردنی دینەکەی لەهەموو شت باشترێکە، ئەی ئەگەر دینەکەی هەبوو خاوەنی جوانیەکەش بوو و ماڵیشی هەبێت یان لەبنەماڵەیەکی ڕێك وپێکیش بێت ئەوە گومانی تێدا نی یە چاکترێکە،ئەگەر ئەم سێ یانەی تێدانەبوو بەس دینەکەی

تێدابوو، لەبەرئەوەی خاوەنی دین و ئەخلاقە ئەوە لەپێش هەموو شتێکەوەیە، ئەگەر لەبەر جوانی یەکەی بێت دڵنیاین لەوەی جوانی یەکەی تاوەکو سەر نی یە و پیر دەبێت یان سوتان و منداڵ بوون ئەمانە هەمووی کاریگەری تەواوی هەیە، لەسەر جوانی ئافرەت وەماڵیش تاوەکو سەرنابێت چەندەها خەڵك هەبووە خاوەنی ماڵ بووە پاشان خوای گەورە ومیهرەبان لیٚ ی وەرگرتۆتەوە، بنەماڵەش سوودی نی یە بۆ مرۆڤەکان ئەگەر خۆی باش نەبێت چونکە پێغەمبەری خوا – صلي الله عليه وعلي آله وسلم – دەفەرموێت: " من بطأ به عمله لم يسرع به نسبه " ئەوەی کەوا کردەوەی باشی نەبێت نەسەب هیچ سوودێکی پیٚ ناگەیەنێت، ئەگەر کچ و کوری پێغەمبەریش بێت ئەگەر خۆی خاوەن دین وئەخلاق نەبێت ئەوە هیچ سودێکی پیٚ ناگەیەنێت بۆیە پێغەمبەری خوا هۆشداری داوەتە سەرپەرشتیارانی کچان وفەرموویەتی – صلي الله عله وعلى آله وسلم -: " إذا أتاكم من ترضون دينه و خلقه فزوجوه، إلا تفعلوا تكن فتنة في الأرض وفساد عريض " رواه الترمذي(١٠٨٤)وابن ماجه(١٩٦٧) واتە: هەرکاتێك کوڕێکی گەنجی باوەڕدار و خاوەن ڕەوشت هاتەداخوازی کچەکەتان ڕازی بن ڕێگری لیٚ مەکەن ئەگەرنا خراپەو خراپەکاری بڵاودەبێتەوە.

نەسەب هیچ ڕۆڵێك نابینێت و هیچ سودێکت پیٚ ناگەیەنێت، لەوانە کورەکەی پێغەمبەر نوح – عليه السلام – وەباوکی پێغەمبەر ئیبراهیم – عليه السلام – چی سودێکی پیٚ گەیاندن ؟ کەواتە بوونی نەسەبیش شتێك نی یە کە مرۆڤی موسڵمان

پشتی پێ ببەستێ، بەڵام ئەگەر لەبنەماڵەیەکی باش بێت و ئەمیش خۆی باش بێت ئەوە زۆر چاکە، بەڵام ئەگەر لەبنەماڵەیەکی چاك بێت و دایك باوك وبراو خزم وکەس هەمووی باش بێت ئەم خۆی خراپ بێت ئەوە هیچ سوودێکی پێ ناگەیەنێت، وە کەس بائەم شتەنەکات بەپێوەر بۆچاکیەتی و خراپیەتی، ئەم باوکی خراپ بووە نامەوێت باوکی خراپە ؟! ئەگەر باوباپیرانی صالْح بوون ئەمیش صالْح بوو ئەوە دینەکە لەپێش هەموو شتێکەوەیە، چونکە ئەگەر دین وئەخلاقی هەبوو وە خاوەنی جوانی بوو ئەوە جوانی یەکەی بۆمێردەکەیەتی وە ئەگەر ماڵی خۆی هەبێت لەڕێگەی شەرعی دا خەرجی دەکات کەواتە ئامۆژگاریمان بۆ گەنجان ئەوەیە کەئەوەی دەیەوێت خێزان پێك بهێنێت با ئافرەتێك بکات بەهاوژینی ژیانی کەخاوەن دینێکی صحیح بێت وە خاوەنی عیبادەتێکی ڕازاوە بەسونەت و خوڕەوشتێکی بەرز چونکە پێغەمبەری خوا صلي الله عله وعلى آله وسلم فەرموویەتی:"**الدنيا متاع،وخير متاعها المرأة الصالحة**"رواه مسلم(٢٦٦٨)

واتە:دونیا خۆشی یە وە باشترین خۆشی بریتی یە لەئافرەتێکی چاك(لەخواترس ورەوشت جوان).

وەپێغەمبەری خوا صلي الله عله وعلى آله وسلم فەرموویەتی:(**الدنيا متاع وليس من متاع الدنيا شي ء أفضل من المرأة الصالحة**)رواه ابن ماجه(١٨٤٥).

واتە: دونیا خۆشی یە وە هیچ خۆشییەك نییە باش تربێت لەئافرەتێكی چاك(لەخواترس ورەوشت جوان).

فەرموویەتی: ﴿ الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴾ النور(٢٦).

وە هەروەها ئەوئافرەتانە ئافرەتێكی حیزبی نەبێت، ئەگەر ئافرەتەكە حیزبی بێت ئەوە هیچ سودێكی لێ نابینێت، لەبەرئەوەی ئەوئافرەتانەی كەوا حیزبین حزبەكانیان فەرمانیان پێ دەكات نەك مێردەكانیان، زۆریشیان ئافرەت بەكاردەهێنن بۆبانگەشەی حزبایەتی، چونكە كچ دەدەنە كەسێك بۆئەوەی بەهۆی ئەو ئافرەتەوە ئەمیش رابكێشنە ناوحزبەكەیانەوە، ئەگەر هاتوو هەردووكیان چوونە ناو حزبێكەوە پاشان وازی هێنا كێشەی بۆ دروست دەكەن، یان پێ ی تەڵاق دەدەن ئەگەر نەگاتە ئەو ڕادەیەش نارەحەتی بۆ دروست دەكەن،بێگومان پیاو یان ئافرەت سەر بەهەر حیزبێك بێت ئەوان فەرمان كردن وقەدەغەكردنیان هەیە، ئەبێت گوێ رایەڵی ئەوان بكات ئەوە گەورەترین موصیبەتە كەكەوتۆتە ناوماڵەكانەوە، تیایاندا هەیە كوڕە گەورەكە لەم حیزبەیە و كچە ناوەنجی یەكە لەم حیزبەیەو باوك ودایك هەریەكەو لەحیزبێكە هەمووشیان دژی یەكن،ئەوەش گەورەترین موصیبەتە كە ڕووبەڕوی خەڵك بۆتەوە وە هەروەها ئەو ئافرەتانە بخوازن كە بتوانێت حەقی مێردەكەی جێ بەجێ بكات و حەقی منداڵ و میوان جێ بەجێ بكات، ئافرەت ئەگەر بیەوێت بچێتە دەرەوە وەكو خوێندن یان دەوام

بکات ئەبێت ئەو شوێنە شوێنێك تێکەڵ نەبێت،وە هەروەها ئەو مێردە رازی بێت بە رۆیشتنی بۆ ئەو شوێنە ئەگەر توانی حەقی مێرد ومالّ و مندالّ جیّ بەجیّ بکات و مێردەکەشی رازی بوو مۆڵەتی بدات ئەوە دروستەئەگەر ئەوشوێنە تایبەت بێت بە ئافرەتەوە شەریعەت رێگەی پێداوە و دروستە کە ئێمە وەکو موسڵمانێك پێمان دروستە مامۆستای ئافرەت و دکتۆری ئافرەت هەبێت یان دکتۆرەی ئافرەت هەبێت یان ئەندازیار لەگەڵ ئەوەی پێویستمان بەئەندازیار نی یە وەکو کچ بەڵام بوونی مامۆستای ئافرەت وکتۆری ئافرەت لە پێویستی یەکانە،هەر کەسێك لەئێمە خێزانی یان خوشکی یان دایکی نەخۆش بێت دەچێت بۆلای دکتۆری ئافرەت کەواتە واجبە هەبێت، بۆئەوەی ئافرەت بچێتە لای ئافرەت و پیاویش بچێتە لای پیاو، کاتێك دروست نی یە ئافرەت بچێتە لای دکتۆری پیاو کەوا دکتۆری ئافرەت هەبێت، دکتۆرەکەش بە خوێندن پەیدا دەبێت، وەپاشان شوێنی تایبەتی خۆیان هەیە، ئیسلام رێگر نی یە بەهیچ شێوەیەك بەڵام شوێنی گونجاوی بۆ خۆی هەبێت، ئەگەر مێردەکە داوای لیّ کرد دەوام نەکات ئەوکات دەتوانێت لەکاتی خوازبێنی بەمەرجی بگرێت، ئەوکات بلێین من مارەی دەکەم بەومەرجەی کەدەوام نەکات، ئەگەر ئافرەتەکە رازی بوو بەمەرجەکە نابێت دەوام بکات لەبەرئەو فەرموویەتی :

(المسلمون علي شروطهم) مرۆڤی موسڵمان واجبە لەسەریان بەپیّ ی مەرجەکانی خۆیان کردەوە بکەن لەگەڵ یەکتری دا، وەئەگەر ئافرەتەکە دەوام کردنەکەی

بەمەرج دانا و لەرۆژدا مێردەکەی رێگری لیٚ نەکات و ئەگەر پیاوەکە قبولٚی ئەوە نابێت رێگری لیٚ بکات چونکە پەیمانت پیٚ داوە کەرێگری لیٚ ناکەیت لەدەوام کردن ئەگەر رێگری لیٚ بکات گوناهبار دەبێت.

وە ئامۆژگاریشمان بۆ خوشکان ئەوەیە کە گوێرایەلی مێردەکانیان بکەن لەچوار چێوەی شەرعدا تاوەکو بچنە ژێر سێبەری ئەو فەرموودەیەی کە پێغەمبەری خوا – صلي الله عليه وعلى أله وسلم – فەرموویەتی: " فإذا صلى المراة خمسها و صامت شهرها و أُحصن فرجها و أطاعت زوجها قيل لها ادخل الجنة من أي أبواب الجنة شئت " صحيح الترغيب و الترهيب(١٩٣١).

واتە: هەرئافرەتێك پێنج نوێژەکەی کرد و مانگی ڕەمەزان بە ڕۆژوو بوو داوێنی پاراست و گوێڕایەڵی مێردەکەی کرد لە چوار چێوەی شەرعدا لە ڕۆژی قیامەتدا پێی دەوترێت بڕۆ ژوورەوە بۆ بەهەشت لەهەردەرگایەك لە دەرگای بەهەشت کە پێت خۆشە.

(مامۆستا عبدالكريم محمد قادر)

٢- من خۆشحاڵم ودەستخۆشیتان لیّ دەکەم ئایا ئەگەر کەسێك بە هەڵە چووبێتە لای خێزانی لە کۆمەوە پاشان پەشیمان بێت ئایا چی بکات خوای گەورە لێی خۆش دەبێت وە ئایا تەڵاقی دەکەوێت؟

وەڵام : خوای گەورە هەموو لایەکمان خۆشحالّ بکات ئێمەش هیوای سەرکەوتن بۆ تۆ لە خوای گەورە دەخوازین .

چوونە لای خێزان لە کۆمەوە تاوانێکی گەورەیە و بە کوفری بچووك دانراوە وە ك پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم دەفەرمویّ : (من اتى حائظاً أو امراةً في دبرها فقد كفر بما أنزل على محمد) کەفەرموودەیەکی صحیحە جاپێویستە مرۆڤی موسڵمان خۆی بپارێزێت وەزالّ بێت بەسەر ئارەزووەکانیدا و سنوری خوای گەورە نەشکێنێت خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ ﴾ (٢٢٢) سورة البقرة

واتە : بچنە لای خێزانەکانتان لەو جێگایەی فەرمانتان پیّ کراوە . جا ئەگەر کەسێك ئەو کارەی کرد نەیزانی ئەوە کۆمە و جێگای دیاری کراوی شەرعی نییە بەشکو خوای گەورە لێی خۆش بێت چونکە هەڵە کردن قەڵەمی لەسەر هەڵگیراوە وەك پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی : (ان الله تجاوز عن أمتي الخطأ والنسيان وما استكرهوا عليه) رواه ابن ماجه و صححه الألباني .

واتە : خوای گەورە لێخۆشبووە لە ئوممەتی من لە هەڵە کردن بیّ ئەنقەست و لەبیر چوو و زۆر لیّ کردن .

وە سەبارەت بەوەی کە تەڵاقی بکەوێت هیچ شتێکی لەسەر نەهاتوە وتەڵاقی ناکەوێت.

(مامۆستا خلیل أحمد)

٣ و ٤- حوکمی کەسێك کە نوێژ ناکات و غوسل ناکات :

پرسیاری یەکەم: من دوو مانگە شووم کردووە پیاوەکەم نوێژ ناکات و پاش جووتبوونیش غوسل دەرناکات :ئایا حوکمی غوسل دەرنەکردنەکەی چی یە ؟

وە داواتان لـێدەکەم یارمەتیم بدەن چۆن وای لـێبکەم نوێژ بکات ؟ هیچ گرفتێکمان نی یە تەنها ئەوە نەبێت کە مێردەکەم نوێژ ناکات زۆریش پێی دەڵێم .

پرسیاری دووەم : ئەگەر لە پاش جووتبوون یەکسەر غوسل دەرنەکەی واتە دوای بخەی بە مەرجێ کارنەکاتە سەر نوێژەکانت ئایا گوناهە ؟

وەڵام :

١ - بەڕاستی شووکردن بە کەسێك کەوا نە نوێژ بکات و نە غوسلی پاش جووت بوون دەربکات تاوان و هەڵەیەکی زۆر گەور و سامناکە ، چونکە ئەگەر ئەو مێردە باوەڕی بە فەرزێتی نوێژ کردن و غوسل دەرکردن نەبێت ئەوا کەسێکی کافر و بێباوەڕە و بە هیچ جۆرێك دروست نیە بۆ ئافرەتێکی موسڵمان شووی پێبکات

و له گەڵیدا بمێنێتەوه ، وه ئەگەر باوەڕی بە نوێژ کردن و غوسل کردن هەبێت بەڵام له بەر کەم تەرخەمی و تەمبەڵی ئەنجامیان نەدات ئەوا ئەو کەسە کەسێکی فاسق و تاوان بار و لاڕێ بووه پێویسته له سەری تەوبە بکات و بە زووترین کات پەشیمان ببێتەوه و بگەڕێتەوه بۆ لای خوای گەورە ، وه پێویستیشە لە سەر خێزانەکەی کەوا یەکەمجار نەسیحەت و ئامۆژگاری بکات و داوای لێبکات کەوا دوای جووت بوون خۆی بشوات و خۆی پاك بکاتەوه و ئەنجا نوێژەکان بە جوانی و بەردەوامی ئەنجام بدات جا ئەگەر نەگەڕایەوه ئەوا دەبێت بۆ ماوەیەك ئەو ئافرەتە خۆی بگرێتەوه لە جێبەجێکردنی ماف و حەقەکانی ئەو مێردە و خۆی نەدات بە دەستەوه بۆ جووت بوون له گەڵیدا تاوەکو وەعد و پەیمانی نەداتیّ کەوا تەوبە بکات و واز بێنێت لە تەمبەڵی و کەمترخەمی بەوەی کە لە پاش نیعمەتی جووت بوون خۆی بشوات و ئەنجا نوێژەکانی ئەنجام بدات ، ئەگەر ئەمەش سوودی نەبوو ئەوا دەبێت ئەوا ئافرەتە بگەڕێتەوه بۆ ماڵی باوکی و نابێت لە گەڵ ئەو پیاوەدا بمێنێتەوه و دەبێت ماوەیەك مۆڵەتی بدات بۆ تەوبە کردن و گەڕانەوه بۆ لای خوا ، جا ئەگەر پیاوەکە هەر بەردەوام بوو له سەر نەکردنی خۆشۆردن و نوێژ نەکردن ئەوا نابێت ئەو ئافرەتە بگەڕێتەوه بۆ لای ئەو پیاوە نوێژ نەکەرە ، چونکە بە ڕاستی ئەگەر پیاو دوای ئامۆژگاری و نەسیحەت .. ئەنجا دوای خۆگرتنەوەی خێزان لە جێبەجێکردنی مافەکانی و خۆنەدان بەدەستەوەی بۆ جووت بوون له گەڵیدا .. ئەنجا دوای مۆڵەت پێدانی بۆ تەوبە کردن هەر سوور بوو

لە سەر خۆنەشۆردن و نوێژ نەکردن و ملنەدان بۆ فەرمانەکانی خوای گەورە ئەوا بەڕاستی ئەو پیاوە پێدەچێت هەر باوەڕی بە خۆشۆردن و نوێژکردن نەبێت نەك لە بەر تەمبەڵی و کەمتەرخەمی ئەنجامیان نادات ئەگینا هەموو ئەو هەنگاوانەی خێزانەکەی دەبێت گاریگەری بکاتە سەری و دڵی ڕابچەڵەکێنێت و هۆش بکاتەوە و توبە بکات و بگەڕێتەوە بۆ لای خوای گەورە ..

ئەمەش لە بەر ئەوەیە کە نوێژ کردن یەکێکە لە کۆڵەکەکانی ئاین و نیشانەی جیاکردنەوەی مرۆڤی ئیمانداره لە مرۆڤی بێئیمان وکافر :

پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : " الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلاَةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ" (صحيح الجامع الصغير رقم : (٤١٤٣)) .

واتە : بەڵێنی نێوان ئێمەی موسڵمان و بێباوەڕەکان بریتیيە لە نوێژ جا هەرکەسی وازی لێبێنێت ئەوا کوفری کردووە .

جا ئەگەر پیاوێك دوای جووت بوونی لە گەڵ خێزانیدا خۆی نەشوات و نوێژەکانی ئەنجام نەدات ئایا ئەو پیاوە چ جیاوازیەکی هەیە لە گەڵ پیاوێکی کافر و بێباوەڕدا کە ئەویش خۆی ناشوات و نوێژ نەکات ؟ ! !

هەروەها خوای گەورە لە قورئاندا فەرموویەتی : ﴿ فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَإِخۡوَٰنُكُمۡ فِي ٱلدِّينِۗ ﴿١١﴾ ﴾ (التوبه) .

واتە : جا ئەگەر تەوبە بکەن و نوێژ بکەن و زەکات بدەن ئەوا ئەوانە براتانن لە ئایندا .

کەواتە ئەگەر تەوبە نەکات و نوێژ نەکات ئەوا بە برای دینی و موسڵمانی ڕاست و دروست حیساب ناکرێت بۆیە برادەرێتی و هاوەڵێتی و هاوسەرێتی و خێزانداریێتی لە گەڵ کەسی وادا ناکرێت ، بەڵکو دبێت دووری لێبگریت تاوەکو تەوبە دەکات و نوێژەکانی دەکات لە پاش خۆشۆردن .

جا لە بەر ئەمەیە لە کاتی مارەبڕیندا پرسیار لە هەردوو لا (کوڕ و کچ) دەکرێت ئایا نوێژ دەکەن یان نا ؟ چونکە ئەگەر یەکێکیان نوێژ نەکات ئەوا نابێت ئەو کچە مارە بکرێت لەو کوڕە تاوەکو تەوبە نەکات و نوێژەکانی ئەنجام نەدات .

وە ئەگەر کچەکە مارە کرا لە کوڕەکە بەو مەرجەی کەوا نوێژ دەکات یان بەو مەرجەی کەوا نوێژ بکات ئەگەر لە پێش مارەبڕینەکە نوێژی نەکردبێت ئەوا بەم مەرجە ئەو ئافرەتە حەڵاڵ دەبێت بۆ ئەو پیاوە .. ئەگینا ئەگەر پیاوەکە یان ئافرەتەکە نوێژی نەکرد ئەوا حەڵاڵ نییە بۆیان پێکەوە جووت ببن بە بەڵگەی ئەم فەرموودەیە :

پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ)) [صحيح البخاري رقم : (٢٧٢١)] .

واتە : حەقترین و شایستەترینی ئەو مەرجانەی کەوا وەفاداربن لە ئاستیدا ئەوەیە کە دامێنی ئافرەتێکی پێ حەڵاڵ دەبێت بۆتان

جا گرنگترین و ئاشکراترینی مەرجەکانی مارە کردنی کچێکی موسڵمان لە کوڕێکی موسڵمان و حەڵاڵ بوونیان بۆ یەکتری ئەوەیە کە نوێژ بکەن ، بۆیە ئەگەر یەکێکیان نوێژی نەکرد چ پیاوەکە بێت یان ئافرەتەکە یاخود ئەگەر هەردووکیان نوێژیان نەکردن ئەوا حەڵاڵ نی یە بۆیان لە گەڵ یەکتردا جووت ببن و کۆببنەوە ، چونکە مەرجی حەڵاڵ بوونی دامێن و عەورەتی ئافرەتەکە بۆ ئەو پیاوە ـ کە نوێژ کردنە ـ مەوجود نی یە ! کەواتە حەڵاڵ نین بۆ یەکتری ، خواش زاناترە .

٢ ـ دوا خستنی خۆشۆردن (غوسل کردن) لە پاش لەشگران بوون (جووت بوون) حەرام نی یە بە مەرجێك کاریگەری نەبێت بۆ سەر ئەنجامدانی نوێژەکان لە کاتی خۆیاندا ، جا ئەگەر کاتی نوێژێك لە نوێژە فەرزەکان هات و تۆش لەشت گران بوویت ئەوا دەبێت (فەرزە) خۆت بشۆیت بۆ ئەوەی بتوانیت نوێژەکەت لە کاتی خۆیدا ئەنجامبدەیت .

بەڵام لە گەڵ ئەوەشدا کە دوا خستنی (غوسل کردن) لە پاش (جووتبوون) حەرام نی‌یە ـ بە مەرجێك کاریگەری نەبێت بۆ سەر ئەنجامدانی نوێژەکان لە کاتی خۆیاندا ـ ئەوا باش نی‌یە دوا بخرێت بەڵکو باشتر وایە و سوننەتە موسڵمان زوو خۆی بشوات و غوسل بکات بۆ ئەوەی لەشی پاك بێت ، چونکە موسڵمان

پێویستی بە زیکر کردنی خوای گەورە و خواردن و خواردنەوە و خەوتن هەیە ، ئەم کارەنەش باش نییە (مەکروهە) بە لەشگرانییەوە ئەنجام بدرێن ..

بەڵگە بۆ ئەم وتانە :

١ ـ بەڵگەی ئەوەی کە دوا خستنی (غوسل کردن) لە پاش (جووتبوون) حەرام نییە :

. عَنْ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَتْ : ((قَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ فِي رَمَضَانَ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ غَيْرِ حُلُمٍ فَيَغْتَسِلُ وَيَصُومُ)) [متفق عليه واللفظ لمسلم] .

واتە : پێغەمبەری خوا (ﷺ) کاتی دەرکەوتنی فەجری (کاتی نوێژ بەیانی)ی پێدەگەیشت لە ڕەمەزاندا هێشتا ئەو لەشگران بوو بە بێ خەوبینین (واتە لەشگران بوونەکەی بە هۆی خەو بینینەوە نەبووە بەڵکو بە هۆی چونە لای خێزانەوە بووە وەك لە فەرموودەی دوومدا هاتووە) ئەنجا غوسلی دەکرد و ڕۆژووی دەگرت .

وە لە ریوایەتێکی تردا عائیشە خوای لێ ڕازی بێت فەرموویەتی : ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِهِ ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ)) [متفق عليه واللفظ للبخاري] .

واتە : پێغەمبەری خوا (ﷺ) کاتی دەرکەوتنی فەجری پێدەگەیشت هێشتا ئەو لەشگران بوو بە هۆی چونە لای خێزانیەوە ئەنجا غوسلی دەکرد و ڕۆژووی دەگرت .

وَعَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَنَامُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَمَسَّ مَاءً)) [صحيح أبي داود رقم : (٢١٣٩)] .

واتە : پێغەمبەری خوا (ﷺ) دەخەوت بە لەشگرانی‌یەوە بە بێ ئەوەی ئاو لێی بدات (واتە بە بێ دەست نوێژ و خۆشۆردن) .

لەم فەرموودەیەدا ئەوەمان دەست دەکەوێت کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) لە پاش چونە لای خێزانی غوسلی دوا خستووە تا کاتی نوێژ بەیانی هاتووە ئەنجا بۆ نوێژی بەیانی خۆی شوشتووە (غوسلی کردووە) .

٢ ـ بەڵام دوا خشتنی خۆشۆردن (غوسل کردن) لە پاش لەشگران بوون بۆ ماوەیەکی زۆر و بە بەردەوامی کارێکی نابەجێ و باش نی‌یە بە بەڵگەی ئەم فەرموودەیە :

پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((ثَلاَثَةٌ لاَ تَقْرَبُهُمُ الْمَلاَئِكَةُ : الْجُنُبُ وَالسَّكْرَانُ وَالْمُتَضَمِّخُ بِالْخَلُوقِ)) [سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (١٨٠٤)] .

واتە : سێ‌کەس هەن فریشتەکان نزیکیان نابنەوە : لەشگران و سەرخۆش و ئەو کەسەی کە خۆی گرتووە لە بۆنی زەعفەران .

شێخ ئەلبانی ڕەحمەتی خوای لێبێت لە شەرحی ئەم فەرموودەیەدا فەرموویەتی : (والجنب معروف ، وهو الذي يجب عليه الغسل بالجماع وبخروج الماء

الدافق ، ولعل المراد به هنا الذي يترك الاغتسال من الجنابة عادة فيكون أكثر أوقاته جنباً ، وهذا يدل على قلة دينه وخبث باطنه) [سلسلة الأحاديث : (٤ / ٤١٧)] .

واته : لەشگران زانراوە بریتی‌یە لەو کەسەی کە پێویستە (واجبە) لە سەری غوسل بکات دوای جووت بوون و دەرچوونی ئاو هەڵقوڵاو لێەوە ، وە لەوانەیە لەم فەرموودەیەدا مەبەستی ئەو کەسە بێت کە واز دێنێت لە غوسل کردنی لەشگرانی وەك پیشە و عادەت و زۆربەی کاتەکانی لەشگرانە ، وە ئەمەش بەڵگەیە لە سەر کەم دینی و پێسێتی ناخی ئەو کەسە .

منیش دەڵێم : ئایا ئەگەر کەسێك زۆربەی کاتەکانی لەشگران بێت و ئەمەش بەڵگە بێت لە سەر کەم دینی و پیسێتی ناخی ! ئەی ئایا ئەگەر کەسێك بەردەوام بە لەشگرانی بمێنێتەوە و غوسل دەرنەکات ئایا ئەم کەسە بێ دین و پیس نی‌یە ؟!!!

❁بۆ زانیاریت : شێخ ئەلبانی ڕەحمەتی خوای لێبێت هەر لە شەرحی ئەم فەرموودەیەدا فەرموویەتی : (الخلوق طيب معروف مركب يتخذ من الزعفران وغيره من أنواع الطيب وتغلب عليه الحمرة والصفرة . وإنَّما نهَى عنه لأنه من طيب النساء) [سلسلة الأحاديث : (٤ / ٤١٧)] .

واته : خەلوق جۆرە بۆنێکی زانراو و گیراوەیە لە زەعفەران و جگە لەویش لە جۆرەکانی تری بۆن دەگیرێتەوە و زیاتر ڕەنگی سووری و زەردی بە سەریا زاڵە ،

وە لە بەر ئەوە قەدەغەی کردووە لە پیاوان چونکە بۆنێکی تایبەتە بە ئافرەتانەوە ﴿ .

کەواتە لەم فەرموودەیەشەوە ئەوەمان دەست دەکەوێت کەوا زۆر مانەوە بە لەشگرانی و دوا خستنی غوسل کردن بۆ ماوەیەکی زۆر و بەردەوام بە بێ عوزر بەڵگەی کەم دینی و پیسێتی ناخی مرۆڤە بۆیە فریشتەکانیش لێی نزیك نابنەوە و دووری لێدەگرن .

٣ ـ وە ئەگەر کەسێك لە کاتی لەشگرانیدا (پێش خۆشۆردن) ویستی بخەوێت یان خواردن بخوات یان دووبارە بچێتەوە لای خێزانی بۆ جووت بوون : ئەوا سوننەتە و باشترە لە پێشدا دەست نوێژ بگرێت (هەرچەندە لەشیشی گرانە) ئەنجا ئەو کارانە ئەنجام بدات بە بەڵگەی ئەم فەرموودانەی خوارەوە :

. عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللهُ عَنْهَا) : ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلاَةِ قَبْلَ أَنْ يَنَامَ)) [صحيح مسلم رقم : (٧٢٥)] .

واتە : پێغەمبەر (ﷺ) ئەگەر بیویستایە بخەوێت لە کاتێکدا کە لەشگران بووایە ئەوا پێش ئەوەی کە بخەوێت دەستنوێژی دەگرت وەك چۆن دەستنوێژ بگرێت بۆ نوێژ .

. وَعَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللهُ عَنْهَا) قَالَتْ : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ)) [صحيح سنن ابن ماجه رقم : (٥٩١)] .

واته : پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەگەر بیویستایە خواردنێك بخوات لە كاتێكدا كە لەش گران بووایە ئەوا دەستنوێژی دەگرت .

. وَعَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلاَةِ)) [صحيح سنن النسائي رقم : (٢٥٥)] .

واته : پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئەگەر بیویستایە خواردنێك بخوات یان بخەوێت لە كاتێكدا كە لەش گران بووایە ئەوا دەستنوێژی دەگرت وەك چۆن دەستنوێژ بگرێت بۆ نوێژ .

. وَعَنْ أَبِي رَافِعٍ (رضي الله عنه) : ((أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) طَافَ عَلَى نِسَائِهِ فِي لَيْلَةٍ وَكَانَ يَغْتَسِلُ عِنْدَ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ ، فَقِيلَ لَهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلاَ تَجْعَلُهُ غُسْلاً وَاحِدًا ؟ فَقَالَ : هُوَ أَزْكَى وَأَطْيَبُ وَأَطْهَرُ)) [صحيح سنن ابن ماجه رقم : (٥٩٠)] .

واته : پێغەمبەر (ﷺ) شەوێك ڕۆیشتە لای هەموو خێزانەكانی و لای هەموو یەكێكیان خۆیی دەشوشت ، پێی وترا : ئەی پێغەمبەری خوا ئەی بۆ بە یەكجار یەك غوسل ناكەیت ؟ فەرمووی : ئەمە پاك ترە .

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ...

(مامۆستا محمد عبدالرحمن)

٥- ئایا دروستە ژن و پیاو ئەندامی زاوزێی یەکتر بمژن و بیلێسنەوە؟ وە ئایا خواردنی مەنی پیاو دروستە وە ئایا پاکە؟وەئایا دروستە مەمکی خێزانت بمژی یان شیرەکەی بخۆی؟

وەڵام :

سەماکردن بریتیە لە خۆ لارکردنەوە و خۆبەرز و نزم کردنەوە وە بۆ چەندین شت بەکاردەهێنرێت بۆ منداڵ و جەژنەکان و ژنان بۆ پیاوانی خۆیان و بەپێچەوانەشەوە وە بۆ زیکر و پەرستن لەمانەش سەماکردن بۆ پەرستن و زیکر تاوانە و نابێ ئەنجامبدرێت بەڵام بۆ منداڵ و جەژنەکان دروستە بەڵام پێویستە زیادە ڕەوی تیا نەکرێت هەروەها ژن بۆ مێردەکەی خۆی دروستە بەمەرجێ حەرامی تیادا نەکات بەڵام سەمای پیاو بۆ ژنی خۆی دروستە بەمەرجێ خۆشکاندنەوەی تیانەبێت بەڵام زۆرکردنی پیاوەتی لەدەست ئەدات .

بۆ مەسەلەی مژین یان لێسینەوەی ئەندامی نێرینە بۆ ئافرەت وە بە پێچەوانەوە ئەڵێم:

بەداخەوە هەموو ئەوەی ئێمە زانیومانە لەشارستانی ڕۆژئاوا ئەوەیە کە فیترەت لەناوبدرێ و دژی کار بکرێت وە بەدوای ئەوانەدا بگەڕێن کە قەدەغە و کارێکی زیانبەخشە لەهەواو ئارەزوو چێژ وەرگرتن ی نادروست لە ژێر دروشمی ئازادی و سەربەستی مرۆڤ ئێمەی موسڵمانیش بەنەزانیەوە لەهەمو شتێکدا لاساییان دەکەینەوە وەك پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم دەفەرموێ : (لو دخلوا حجر

صنب لدخلتموه ورائهم) واتە : گاور و جولەكە بچنە كونی مارمێلكەوە ئێوەش بەدوایاندا دەچن . جا بۆ ئەم بابەتەی خۆمان ئێمەی موسڵمان لە فەرهەنگ و كەلتور و تێگەشتنی پێشینانمان بۆ قورئان و سوننەت شتی وامان نەبووە هەرگیز ڕەوشتی موسڵمانان بەژن و پیاوەوە لەوە بەرز تر بووە لە هیچ سەردەمێكدا لە مێژووی ئیسلام موسڵمانان حەوەجێیان بەشتی وا نەكەوتووە لێرەشەوە بۆمان دەردەكەوێت كە ئەمەشتێكی نامۆیە و دوورە لە ئاكاری ئیسلامی بەڵكو خوای گەورە فەرمان پێ دەكات بەو جێگایەی كە خوا خۆی فەرمانی پێ كردووە وەك دەفەرموێ: ﴿ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ ﴾ (٢٢٢) سورة البقرة .

واتە : جا كاتێك پاك و خاوێن بوونەوە و خۆیان شت بچنە لایان بەو شێوەیەی كە خوا فەرمانی داوە . مەبەستی ئەم برگەیە (بەو شێوەیەی كەخوا فەرمانی داوە) سوننەتی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم وە تێگەشتنی هاوەڵان و پێشەوایانی ئیسلام ڕەحمەتی خوایان لێ بێ ئەم كارەی تیا نەبووە بەڵكو شوێنی تایبەت بۆ چونە لای ئافرەت ئەوەیە كە خوا دیاری كردوە بۆیە ئیمامی قرطبي لەتەفسیرەكەیدا ئەفەرموێ : (وذكر الحرث يدل على أن الإتيان في غير المأتي محرّم) بەرگی ٣ لاپەڕە ٩٣ – واتە : باسكردنی كێڵگە لە ئایەتەكەدا كە دەفەرموێ : ﴿ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ ﴾ (٢٢٣) سورة البقرة

واتە : جا بەهەرشێوەیەك دەتانەوێت تۆو بوەشێننە ناو كێڵگەكەتانەوە ئەوە بەڵگەیە كە چونە لای ئافرەت جگە لە شوێنی تایبەت حەرامە .

ئەمە وەکو تێگەشتن و کاری موسڵمانان لە مێژووی ئیسلامدا ئەمما وەکو خودی ئەو کارە پێویستە بگەڕێینەوە بۆ لای پسپۆڕان لە زانایانی پزیشکی چونکە ئەگەر زیانی هەبوو بەئافرەتەکە یان بە پیاوەکە یان بەهەردووکیان ئەوکاتە حەرام دەبێت چونکەپێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم دەفەرموێ : (لا ضرر ولا ضرار)أخرجه مالك والحاكم والبيهقي والدارقطني وابن ماجه وصححه الألباني في صحيح سنن ابن ماجه . **واتە :** زیان گەیاندن بە غەیر دروست نییە لەسەرەتا، وە دروستیش نییە زیان بە زیان وەڵام بدەیتەوە .

ئەمەش پێویستە پسپۆڕان دیراسەی بکەن بزانن زیانی لێ دەکەوێتەوە یان نا چونکە بەڕاستی ئەگەر شتێکی باش بوایە قورئان و سوننەت باسیان دەکرد یان هاوەڵان دەیانکرد یان ئەگەر حەڵاڵ بوایە لە مێژووی موسڵمانانندا شتێکی باو دەبوو ئەوەش بزانە چەندین لێکۆڵینەوە و دیراسات هەن کە هەندێ نەخۆشی هەن هۆکارەکانی دەگەڕێتەوە بۆ (سێکسی دەم) (الجنس الفموی) بۆ نموونە : دیراسەیەکی فەڕەنسی ئەوەی سەلماندوە کە پەیوەندییەکی بەهێز هەیە لە نێوان (وەرەم سەرەتان) و سێکسی دەمدا ئەو دیراسەیە ئەوەشی ئاشکراکردووە بەبەڵگەی بەهێز کە پەیوەندی توند هەیە لە نێوان خانەی سەرەتانی لەدەمدا لەگەڵ ئەنجامدانی ئەو کارە قێزەونە لە فیترەتی مرۆڤدا وە دەمێکەزانایان گومانیان بۆ ئەوە دەچێ کە پەیوەندی لە نێوان جنسی دەم بۆ هۆی گواستنەوەی (ڤایرۆس)ە وە بۆ منداڵدان کە دەبێتە سەرەتانی منداڵەکە ئەو

(ڤایرۆس)ە ش ناسراوە بە (ئیچ پی ڤی) وە ئەگەری جۆری تر لەسەرەتان، وە گۆڤاری (نیوسنستف)ی زانستی تایبەت لەم بوارەدا یەکێك لە بارترین ئەنجامی تاقیکردنەوەکانی تۆمار کردووە کە ئەمە کورتەکەیەتی : (سێکسی دەم لەوانەیە مرۆڤ دوچاری شێرپەنجەی دەم بکات بە ئاماژەکردن بە دیراسە و لێکۆڵینەوەیەك ئەنجامدراوە لەسەر نزیکەی –١٦٠٠– هەزارو شەش سەد کەس نەخۆش توشبوو بە شێرپەنجەی دەم لە ئەوروپا و کەنەدا و ئوستراليا و سودان وکوبا بەراورد لەگەڵ –١٧٠٠– کەس لەوانەی لەش ساغن لەئەنجامدا لێکۆڵەرەوەکان لە وەکالەی نێو دەوڵەتی بۆ لێکۆڵینەوە لە نەخۆشی (سرطان) ئەوەیان دەستکەوتووە و دۆزیوەتەوە لە شاری –لیون– لەفەرەنسا کە بوونی ڕێژەی جۆرێك لە جۆرەکانی ڤایرۆس ناسراو بە hpv لای ئەو نەخۆشانەی کەشێرپەنجەی دەمیان هەیە ئەوانەی سێکسی دەم بەکاردەهێنن زیاترە لە سێ بەرامبەر بەوانەی ئەو جۆرە سێکسە بەکارناهێنن)

وە هەمان گۆڤار ئەوەی تۆمار کردووە کە ئەم جۆرەڤایرۆسە کە ناسراوە بە (HPV16) لای کەسانی لەش ساغ نییە . هەروەها گۆڤاری بەریتانی ئەوەی ئاشکرا کردووە کەلێکۆڵەرەوەکان لەو بڕوایەدان کە (مژینی ئەندامی پیاو) و لێسینەوەی ئەندامی زاوزێی ژن لەوانەیە ئەنجامدارەکانی دوچاری (وەرەم) بکات لە دەمدا . (رائیل فنیری) پسپۆڕ لە ڤایرۆس و یەکێکە لە هاوکارانی ئەم

دیراسەیە ئەڵێ : هاوڕیان و هاوکارانم گەشتونەتە ئەو قەناعەتەی کە ئەو دیراسەتەی کردوویانە هەموو مرۆڤەکان قایل دەکات بە ئەنجامەکەی .

جا لێرەوە بۆمان دەردەکەوێت پێویستە لەسەر موسڵمانان لە خوابترسن و شوێنی هەنگاوەکانی گاور و جولەکە نەکەون وە پێویستە شوێنی فەرمانی خوا و پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم وە تێگەشتنی هاوەڵان بکەون .

وە ئەو بڕگەیەی کە دەڵێ ئایا پاکە ؟ ئەگەر مەبەست لە خودی ئەندامەکان بێت ئەوە پاکە بەڵام ئەو شتانەی لەو دوو ئەندامەوە دەردەچن زانایان ئەڵێن هەموو ئەو شتانەی لە ئەندامی ئافرەتەوە دەرئەچێ دروست نیە دەمی پێوە بدرێت بەڵام بۆ ئاو (منی) پیاو زانایان ڕاو بۆچونی جیاوازیان هەیە ڕای پەسەند ئەوەیە دروست نییە بۆ مەسەلەی خواردنی (مەنی)پیاوەکە هەندێ لەزانایان خودی ئاوەکە بە پاك دادەنەن — دوو ڕای جیاواز هەیە ئەوەی کە دروست و بەناوبانگە ئەوەیە کە دروست نیە (ئاوی پیاو) بوخورێتەوە . بروانە کتێبی المجموع هی ئیمامی نەوەوی لە زانایانی شافعی مەزهەب .

وە بۆ مەسەلەی مەمك مژینی ئافرەت دروستە هیچ ڕیگرێکمان نیە بۆ قەدەغەکردنی بەڵام نابێت زیادەڕەوی تیا بکرێت وە ئازاری ئافرەتەکە بدرێت بەوەی بریندار بکات وە خوێنی برینەکە بخوات وە پێویستە لەسەر پیاوان خۆیان بەدوور بگرن لەو سێکسانەی لە ئاستی پیاوەتی دایان دەبەزێنێ وە نابێ

لەشیری مەمکی خێزانەکەی بخوات وە ئەگەر ئەندازەیەکی کەم ڕۆشتە دەمی پیاوەکەوەئەوە هیچ شتێك ڕونادات بەڵام وا چاکترە موسڵمانان خۆیان لەم جۆرە زیادەڕەویانە بپارێزن .

(مامۆستا خليل أحمد)

٦- لە ڕووی پزیشکیەوە دروستە ژن و پیاو ئەندامی زاوزێی یەکتر بمژن و بیلێسنەوە؟

وەڵام : بەکارهێنانی جنسی دەم (الجنس الفموي) لەلایەنی مێرد و خێزانەکەی کارێکی باش نیە لە لایەنی شەرعەوە و پزیشکیدا.

لە لایەنی پزیشکییەوە زیانەکانی ئەمانەن:

١- تووشبوونی ناو دەم بە نەخۆشی شێرپەنجە (سرطان) چونکە ڤایرۆسی شێرپەنجەی منداڵدان (الرحم) کە ناسراوە بە (HPV16)بڵاودەبێتەوە بەم جۆرە پەیوەندیە جنسییەوە.

٢- تووشبوون بە دڵۆپەیەکی هەوایی air embolism وەکو (جلطه)یەکی بایی وایە کە دەرواتە ناو لوولەکی خوێنەڕۆ (الأوعية الدموية) تاوەکو ئەگەێتە خوێن هەلگری ناو دڵ کە دەبێتە هۆکارێك بۆ مردن (وە چەندەها حاڵەتی مردن تۆمارکرابوو بە هۆی ئەم کێشەیە).

٣- تێکدانی توانا و هێز و ئارەزووی مرۆڤ بۆ جووتبوون بە شێوەیەکی سرووشتییەوە لە دوای فێربوونی.

٤- ئامادەبوونی جۆری کەڕوو لە لیکی ناو دەم کە ئەبێتە هۆی هەوکردنی ئەندامی جووتبوونی خێزان و ئەبێتە هۆی نەزۆکی.

٥- تووشبوون بە نیشانەکانی هەوکردنی قوڕگ و کێشەی قووتدانی خواردن.

٦- تووشبوون بە هەوکردنی جگەر جۆری B و نەخۆشی لێشاوبوون(سیلان)

٧- تووشبوون بە نەخۆشی سیفلس کە ئەبێتە هۆی دەرچوونی زامێك لەسەر ئەندامی جووتبوون و لێو کە ئەگەر چارەسەر نەکرا ئەبێتە هۆی کێشەی ناو لوولەکی خوێنەڕۆ و دڵ و نەخۆشی دەروونی و کوێری چاو و کێشەی دەمارگەلی و مردن لە کۆتاییدا جگە لەوەیە کە ئەبێتە ڕێگاییەکی ئاسان بۆ تووشبوون بە ئایدز.

(**شێرزاد گەرمیانی** ماجستير وراثة باحث في مجال الأمراض الوراثية الطبية)

٧- ئایا دروستە لە کاتی زەواج کردندا مارەیی زۆر وەربگریت ؟

وەڵام :مەبەست لە ژن هێنان و شوو کردن دروست کردنی خێزانێکی بەختەوەرە نەك (کڕین و فرۆشتنی کچ و پارە پێ پەیدا کردن) ! ! !

بە ڕاستی لە ئیسلامدا کچ لەوە زۆر ڕێزدار و قورس و سەنگین ترە کە بە پارە یان بە زێڕ و شتومەك بەها و وەزن بکرێت ، بۆیە دەبێت ئەوە بزانرێت ئەو مارەییەی کەوا بۆ کچ دادەنرێت لە کاتی بە شوودانیدا بریتی نیيە لە نرخی کچەکە بەڵکو دیاری و بەخشیشێکە پێشکەش بە کچ دەکرێت بۆ ئەوەی دڵی پێخۆش بکات و هەندێك شتومەکی پێبکڕێت وەك زێڕ و جلوبەرگ بۆ ئەوەی خۆی پێبڕازێنێتەوە چونکە ئافرەتان زۆر حەزیان لە شتی ڕازاوە و جوان و ناسکە و ئەمەش شتێکی سروشتی یە وەك خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿أَوَمَن يُنَشَّؤُاْ فِي ٱلۡحِلۡيَةِ وَهُوَ فِي ٱلۡخِصَامِ غَيۡرُ مُبِينٖ ۝١٨﴾ [الزخرف] .

بەڵگەش بۆ ئەوەی کەوا مارەیی دیاری و بەخشیشە نەك نرخ و بەهای کچ خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَءَاتُواْ ٱلنِّسَآءَ صَدُقَٰتِهِنَّ نِحۡلَةٗ ۝٤﴾ [النساء] (**نِحْلَةً** : أي هدية) .واتە : مارەیی بدەن بە ئافرەتان وەك دیاری.

وە پێوەر بۆ بە شوودانی ئافرەت بریتیيە لە دین و ئەخلاق نەك پارە و ناوبانگ و پلەوپایە ! پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : ((إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ

دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَأَنْكِحُوهُ إِلاَّ تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ وَفَسَادٌ [عَرِيضٌ])) [صحيح سنن الترمذي رقم : (١٠٨٤)] .

واتە : ئەگەر کەسێك هات بۆ خوازبێنی ژن لێتان لە دین و ئەخلاقی ڕازی بوون ئەوا ژنی بدەنێ ، ئەگەر وا نەکەن ئەوا فیتنە و ئاشوب و فەساد و بەدڕەوشتیەکی گەورە ڕوودەدات لە زەویدا .

وە ئیسلام هانی گەنجانی داوە بۆ ژن هێنان بۆ ئەوەی خۆیان لە تاوان بپارێزن وەك پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : ((یا معشر الشباب من استطاع منکم الباءة فلیتزوج فإنه أغض للبصر وأحصن للفرج)) [صحيح سنن النسائي رقم : (٢٢٤٢)] .

واتە : ئەی گرۆی گەنجان هەر یەك لە ئێوە توانای ژن هێنانی هەیە ئەوا با ژن بێنێت چونکە ژن هێنان دەبێتە مایەی چاو گرتنەوە لە سەیر کردن و داوێن پاراستن لە داوێن پیسی .

بۆیە پێویستە هاوکاری گەنجان بکرێت بۆ ژن هێنان بە هەموو شێوەیەکی شەرعی ، یەکێك لەو شێوانە ئەوەیە کە مارەیی کچانیان لە سەر قورس و زۆر و گران نەکرێت تاوەکو بتوانن ژن بهێنن و خێزانێکی دیندار و بە ئەخلاق و بەختەوە پێك بێنن .

وە کار ئاسانی کردن لە بە شوودانی کچدا و کەم کردنەوەی مارەییەکەی نیشانەی بەرەکەت و خێر و فەڕی ئەو ئافرەتەیە وەك پێغەمبەری خوا ﷺ

فەرموویەتی : ((إنَّ من يُمن المرأة تيسير خطبتها وتيسير صداقها)) [صحيح الجامع الصغير رقم : (٢٢٣٥)]. واتە : بەڕاستی لە بەرەکەتی ئەوەیە کە خوازبێنی کردنی و بە شوودانی ئاسانکاری تێدا بکرێت و مارەییەکەی سووك و کەم بێت

وە پێویستە ئەوەش بزانرێت کەوا ئەمە لە ڕێزی ئافرەتان کەم ناکاتەوە بەڵکو هاوکاری کردنی ئەوانیشە بۆ شوو کردن و ئارام گرتن لە ماڵی خۆیدا چونکە ئەویش مافی خۆیەتی بچێتە ماڵی خۆی و لە سایەی ژیانی هاوسەرگیریدا بحەسێتەوە .

وە بە پێچەوانەوە هەم کوڕان و هەم کچانیش دووچاری ئەوە دەکرێنەوە کەوا پەنا بۆ کاری حەرام ببەن ئەگەر کاری ئاسانی نەکرێت لە پرۆژەی هاوسەرگیریدا .

(مامۆستا محمد عبدالرحمن)

٨- ئایا ئەگەر ئافرەت سکی پڕ بوو مێردەکەی دەتوانێ جیماعی لەگەڵ بکات یان نا وە ئەگەر دەتوانێ چۆن چۆنی؟

وەڵام : بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

مەسەلەی جوتبون (جیماع) لەگەڵ هاوسەردا (ژن) مۆڵەتی پێدراوە لە هەموو کاتێکدا تەنها لەکاتی حەیز و زەیستانیدا نەبێت کەوا بوو لە کاتی (سك پڕ) یدا دروستە و هیچ زیانێکی شەرعی و واقیعی تێدا نییە و چۆنییەتێکەشی دەگەڕێتەوە بۆ لای ژن و مێرد و لەکەسێکەوە بۆ کەسێکی تر دەگۆڕێت. (مامۆستا خلیل أحمد)

٩- ئایا ئیسلام بە چ چاوێك سەیری ئەو پیاوانە دەكات كە ژنیانیش هەیە و لە هەمان كاتدا زینا دەكەن لە گەڵ ئافرەتی تردا ؟

وەڵام : ئەو جۆرە پیاوانە بە پیاوانێكی تاوانبار و فاسق و خیانەتكار سەیر دەكرێن :

تاوانبار و فاسقە چونكە یەكێك لە تاوانە گەورەكانی ئەنجام داوە ، خوای گەورە لە قورئاندا فەموویەتی : ﴿ وَلَا تَقْرَبُوا۟ ٱلزِّنَىٰٓ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ فَـٰحِشَةً وَسَآءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ ﴾ [الإسراء]. واتە : نزیكی زینا مەبنەوە چونكە زیناكردن كارێكی زۆر ناشیرینە و ڕێگایەكی خراپە .

هەروەها خوای گەورە فەموویەتی : ﴿ وَٱلَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَـٰهًا ءَاخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ ٱلنَّفْسَ ٱلَّتِى حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضَـٰعَفْ لَهُ ٱلْعَذَابُ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِۦ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَـٰلِحًا فَأُو۟لَـٰٓئِكَ يُبَدِّلُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِهِمْ حَسَنَـٰتٍ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٧٠﴾ ﴾ [الفرقان] .

واتە : وە ئەوانەی كەوا لە گەڵ خوادا پەرستراوێكی تر ناپەرستن و هاواری تێناكەن و كەسێك ناكوژن كەوا خوا كوشتنی حەرام كردبێت ئیللا بە حەق نەبێت و زینا و داوێن پیسی ناكەن .. وە هەر كەسێك ئەمانە بكات ئەوا تاوانبار دەبێت و سزای تاوانەكەی دەبینێتەوە و لە ڕۆژی قیامەتدا سزاكەیان بۆ چەند قات دەكرێتەوە و بە سەرشۆڕی هەتاهەتایی تێدا دەمێنێتەوە .. ئیللا كەسێك نەبێت

کەوا تەوبە دەکات و ئیمان و باوەڕ دەهێنێت و کردەوەی چاکە دەکات ، ئا ئەوانە خوا خراپەکانیان بۆ دەگۆڕێتەوە بە چاکە ، وە خوا لێبوردە و بە بەزەیی یە .

وە خیانەتکارە لە خۆی و ژنەکەشی چونکە شەهوەتی خۆیی لە حەڵاڵدا دانەمرکاندووەتەوە لە گەڵ ژنەکەیدا بەڵکو لە گەڵ ئافرەتێکی تردا بە حەرام ئەو کارەی ئەنجام داوە ، ئەمەش خیانەتە لە ژنەکەی .

وە ئەم جۆرە پیاوانە (کە ژنایانیش هەیە و لە هەمان کاتدا زینا دەکەن لە گەڵ ئافرەتی تردا) ئەگەر ئەم کارەیان لە سەر سەلمێنرا و ئاشکرا بوو ئەوا دەبێت بەردباران (ڕەجم) بکرێن تاوەکو مردن .

ئیمامی عومەر (رضي الله عنه) فەرموویەتی : ((الرجم حق على من زنَىَ إذا أحصن من الرجال والنساء إذا قامت به البينة أو كان الحُبل أو الاعتراف ، وقد قرأتها : "الشيخ والشيخة إذا زنيا فارجموهما البتة نكالا من الله والله عزيز حكيم)) [متفق عليه] .

واتە : بەردباران (ڕەجم) کردن حەقە و پێویستە لە سەر کەسێك کە زینا بکات ئەگەر لەو پیاوانەی بێت کە ژنیان هەیە و لەو ژنانەش بێت کە پیاویان هەیە ئەگەر بەڵگە (چوار شایەت) یان سکپڕبوون یان دانپێدانان هەبوو لە سەری ، وە من خوێندوومەتەوە : پیاوی ژندار و ژنی شوودار ئەگەر زینایان کرد ئەوا بەردباران (ڕەجم)یان بکەن بە یەکجاری وەك سزایەك لە لایەن خواوە ، خواش بە دەسەڵات و دانایە .

ئەمەیە هەڵوێستی ئیسلام سەبارەت بە پیاوی ژندار ئەگەر زینا و داوێن پیسی بکات:

تاوانبار و فاسق و خیانەتکارە و پێویستە بەردباران (ڕەجم) بکرێت .

(مامۆستا محمد عبدالرحمن)

****

١٠- ئایا ئەگەر زەکەری پیاو داخلی فەرجی خێزانی بێت و ئاوی نەیەتەوە لەشی پیس دەبێت ؟

وەڵام : ئەگەر زەکەری پیاو داخل فەرجی ئافرەت بوو تەنها سەری زەکەری دیار نەما غوسلی دەکەوێتە سەر با ئاویشی دانەبەزێ لەبەر ئەم فەرموودەیە کە أبو هریرە ڕیوایەتی کردووە کە پێغەمبەری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی : (إذا جلس بين شعبها الأربع ثم جهدها فقد وجب الغسل انزل أم لم ينزل) رواه مسلم .

واتە : ئەگەر پیاو لە نێوان چوار پەلی ئافرەت دانیشت و پاشان زەکەری خستە ژوورەوە ئەوە غوسلی دەکەوێتە سەر ئاوی دابەزێ یان دانە بەزێ ، وە لەفەرموودەیەکی تردا هاتوە:(إذا أصاب الختانُ الختان فقد وجب الغسل)رواه أحمد ومالك . واتە : هەردوو خەتەنە کراوەکە بەیەك گەیشتن غوسل واجب دەبێ .

(مامۆستا خلیل أحمد)

١١- سڵاوی خوای گەورەتان لـێ بێ زەحمەت نەبێ ئەمەوێ بزانم حوکمی کرداری جنسی لەگەڵ خێزانی خۆت لە دواوە چی یە ؟ تکایە بە جوانی ڕوونی بکەنەوە بۆم لەگەڵ ڕێزدا .

وەڵام : چەند بەڵگەیەك بۆ سەلماندنی حەرامێتی (جووتبوون لە گەڵ ژنـــدا لە کۆمەوە !) لە ئیسلامدا :

١ . عن جابر (رضي الله عنه) قال : كانت اليهود تقول : إذا أتى الرجل امرأته من دبرها في قبلها كان الولد أحول ، فنزلت : ﴿نِسَآؤُكُمۡ حَرۡثٞ لَّكُمۡ فَأۡتُواْ حَرۡثَكُمۡ أَنَّىٰ شِئۡتُمۡ ٢٢٣﴾ [البقرة] ، فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم) : ((مقبلة ومدبرة إذا كان ذلك في الفرج))[1].

واتە : جوولەکەکان (یەهودیەکان) دەیانووت : ئەگەر پیاو بچێتە لای ژنەکەی لە دواوە و لە جێگای پێشەوە (واتە لە پاشەوە دەچێتە لای بەڵام لە ڕێگای منالڵدانەوە) ئەوا منداڵەکەی چاو خێل دەردەچێت ، بە هۆی ئەمەوە ئەم ئایەتە دابەزی : ﴿ژنەکانتان جێگای تۆو چاندنی ئێوەن جا ئێوەش بچنە لای جێگای تۆوەکانتان بە هەرچی شێوازێك خۆتان ئارەزووی دەکەن﴾ ، بۆیە پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرمووی : واتە : لە ڕووی پێشەوە و داوەوە ئەگەر ئەمە لە دامێنییەوە بوو .

---

[1] صحيح البخاري رقم : (٤٥٢٨) وصحيح مسلم رقم : (٣٥٢١)

٢ . وعن ابن عباس (رضي الله عنه) قال : (كان هذا الحي من الأنصار وهم أهل وثن ، مع هذا الحي من يهود ، وهم أهل كتاب ، وكانوا يرون لهم فضلا عليهم في العلم ، فكانوا يقتدون بكثير من فعلهم ، وكان من أمر أهل الكتاب أن لا يأتوا النساء إلا على حرف [٢] ، وذلك أستر ما تكون المرأة ، فكان هذا الحي من الأنصار قد أخذوا بذلك من فعلهم ، وكان هذا الحي من قريش يشرحون النساء شرحا [٣] منكرا ، ويتلذذون منهن مقبلات ومدبرات ومستلقيات ، فلما قدم المهاجرون المدينة ، تزوج رجل منهم امرأة من الأنصار ، فذهب يصنع بها ذلك ، فأنكرته عليه ، وقالت : إنما كنا نؤتى على حرف ، فاصنع ذلك وإلا فاجتنبني ، حتى شري أمرها ، فبلغ ذلك رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ، فأنزل الله عز وجل : ﴿نِسَآؤُكُمۡ حَرۡثٞ لَّكُمۡ فَأۡتُواْ حَرۡثَكُمۡ أَنَّىٰ شِئۡتُمۡ ٢٢٣﴾ [البقرة] أي : مقبلات ومدبرات ومستلقيات ، يعني بذلك موضع الولد[٤].

واتە : جاران خەڵکی ئەم گەڕەکە لە (ئەنصارییەکانی مەدینە) کە بت پەرست بوون ، لە گەڵ خەڵکی ئەم گەڕەکە لە جوولەکەکان (یەهودیەکان) کە خاوەنی (کتێب) بوون ، لە بەر ئەمە بۆچوونیان وابوو کەوا جوولەکەکان فەزڵ و چاکەیان هەیە بە سەریانەوە لە زانست و شارەزاییدا ، بە هۆی ئەمەوە لاسایی زۆرێك لە کردارەکانیانیان دەکردوە و چاویان لێیان دەکرد ، وە بەشێك لە حاڵی (ئەهلی کتێب / جوولەکە) بریتی بوو لەوەی کە نەدەڕۆیشتنە لای ژن ئیللا بە لاوە

---

[٢] أي : على جانب . " نهاية " .

[٣] قال في لسان العرب (٢ / ٤٩٨) : (قال ابن عباس كان أهل الكتاب لا يأتون نساءهم إلا على حرف وكان هذا الحي من قريش يشرحون النساء شرحا)) شرح جاريته إذا وطئها نائمة على قفاها) .

[٤] أخرجه أبو داود والحاكم ، والبيهقي ، والواحدي في " الأسباب " والخطابي في " غريب الحديث " ، وسنده حسن ، وصححه الحاكم على شرط مسلم ووافقه الذهبي وله عند الطبراني طريق آخر مختصر . وله شاهد من حديث ابن عمر نحوه . أخرجه النسائي في " العشرة " بسند صحيح .

نەبێت ، وە ئەمەش داپشراوترین شێوە بوو بۆ ئافرەت ، بۆیە خەڵکی ئەم گەڕەکەی ئەنصاریی‌یەکان ئەم شێوازەی چوونە لای ژنیان لە کردەوەی جوولەکەکانەوە وەرگرتبوو ، بەڵام خەڵکی ئەم گەڕەکەی (قورەیشیی‌یەکانی مەککە) دەچوونە لای ژن بە هەڵاژیانەوە لە سەر پشت ، وە خۆشی و لەزەتیان لێیان دەبینی لە پێشەوە و لە پاشەوە و بە هەڵاژیانەوە ، بەڵام کاتێك کۆچکارەکانی مەککە روویان کردە مەدینە پیاوێکیان ژنێکی لە ئەنصاریی‌یەکان هێنا و بوو بە هاوسەری ، ئەنجا ڕۆیشت وەك شێوازی خەڵکی مەککە لە گەڵیدا جووت ببێت ، بۆیە ژنەکەی ئەمەی لێ قەبووڵ نەکرد و ئینکاری کرد و فەرمووی : ئێمە پیاو لە لاوە دێتە لامان ، بۆیە تۆیش بەو شێوازە وەرە لام ئەگینا لێم دوور بکەرەوە ، تاوەکو ئەمە گەورە بووەوە و ئەنجا گەیشت بە پێغەمبەری خوا (ﷺ) ، جا بە هۆی ئەمەوە ئەم ئایەتە دابەزی : ﴿ژنەکانتان جێگای تۆو چاندنی ئێوەن جا ئێوەش بچنە لای جێگای تۆوەکانتان بە هەرچی شێوازێك خۆتان ئارەزووی دەکەن﴾ واتە : لە پێشەوە و لە پاشەوە و بە هەڵاژیانەوە ، **مەبەستیشی بەمە ئەوەیە کە لە جێگای منداڵەوە بچێتە لای** .

٣ ـ عن ابن عباس (رضي الله عنه) قال : (جاء عمر بن الخطاب إلى رسول الله (ﷺ) فقال : يا رسول الله هلكت . قال : وما الذي أهلكك ؟ قال : حولت رحلي[٥] الليلة ، فلم يرد عليه شيئا

---

(٥) كنى برحله عن زوجته ، أراد بها غشيانها في قبلها من جهة ظهرها ، لأن المُجماع يعلو المرأة ويركبها مما يلي وجهها ، فحيث ركبها من جهة ظهرها كنا عنه بتحويل رحله ، إما أن يريد به المنزل والمأوى ، وإما أن يريد به الرحل الذي تركب عليه الإبل ، وهو الكور . " نهاية " .

، فأوحي إلى رسول الله (ﷺ) هذه الآية : ﴿نِسَآؤُكُمۡ حَرۡثٞ لَّكُمۡ فَأۡتُواْ حَرۡثَكُمۡ أَنَّىٰ شِئۡتُمۡ﴾ [البقرة] ، يقول : أقبل وأدبر ، واتقِ الدبر والحيضة "[٦]

واتە : (ئیمامی عومەر ﷺ) هات بۆ لای پێغەمبەری خوا (ﷺ) و ووتی : ئەی پێغەمبەری خوا تیاچووم ، پێغەمبەریش (ﷺ) فەرمووی : ئەو شتە چیە کە لەناوی بردوویت ؟ ووتی : ئەم شەو جێگای دانیشتنەکەم هەڵوەدیوکرد (واتە : لە دواوە لە شوێنی منالدانەوە چوومە لای خێزانەکەم) ، پێغەمبەریش (ﷺ) بە هیچ شتێك وەڵامی نەدایەوە ، ئەنجا ئەم ئایەتە هاتە خوارەوە بۆ پێغەمبەری خوا (ﷺ) : ﴿ژنەکانتان جێگای تۆو چاندنی ئێوەن جا ئێوەش بچنە لای جێگای تۆوەکانتان بە هەرچی شێوازێك خۆتان ئارەزووی دەکەن﴾ دەفەرموێت : لە پێشەوە و لە دواوە ، وە خۆ بپارێزە لە کونی دواوە و هەروەها لە کاتی حەیز و بێنوێژیدا .

٤ . عن خزيمة بن ثابت (ﷺ) : (أن رجلا سأل النبي (ﷺ) عن إتيان النساء في أدبارهن ، أو إتيان الرجل امرأته في دبرها ؟ فقال النبي (ﷺ) : حلال . فلما ولى الرجل دعاه ، أو أمر به فدعي ، فقال : كيف قلت ؟ في أي الخربتين ، أوفي الخرزتين ، أو في أي الخصفتين[٧] ؟ أمن دبرها في قبلها ؟ فنعم ، أم من دبرها في دبرها ؟ فلا ، فإن الله لا يستحي من الحق ، لا تأتوا النساء في أدبارهن "[٨].

---

[٦] رواه النسائي في " العشرة " ، والترمذي ، وابن أبي حاتم ، والطبراني ، والواحدي بسند حسن وحسنه الترمذي .

[٧] يعني : في أي الثقبين ، والألفاظ الثلاثة بمعنى واحد كما في " النهاية " .

[٨] رواه الشافعي وقواه ، وعنه البيهقي ، والدارمي ، والطحاوي ، والخطابي في " غريب الحديث " ، وسنده صحيح كما قال ابن الملقن في " الخلاصة " ، وعله عن دالنسائي في " العشرة " والطحاوي والبيهقي وابن عساكر طرق أخر ، أحدها جيد كما قال المنذري ، وصححه ابن حبان ، وابن حزم ، ووافقهما الحافظ في " الفتح " .

واتە : پیاوێك پرسیاری كرد لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) سەبارەت بە چوونە لای ژن لە دواوە ، پێغەمبەریش (ﷺ) فەرمووی : حیلالە . كاتێك پیاوەكە ڕۆیشت پێغەمبەر (ﷺ) بانگی كردەوە یان فەرمانی كرد بە بانگ كردنەوەی و بانگ كرا ، ئەنجا فەرمووی : چۆنت ووت ؟ لە كام لە دوو كونەكانەوە ؟ ئایا لە دواوە و لە ڕێگای پێشەوە ؟ ئەوا ئەمە دەبێت و دروستە ، یان لە دواوە و لە كۆمەوە (واتە لە كونی دواوە) ؟ ئەوا ئەمە نابێت دروست نییە ، چونكە خوا لە حەق شەرم ناكات ، نەچنە لای ژن لە كونی دواوە واتە : لە كۆمەوە .

٥ . [لا ينظر الله إلى رجل يأتي امرأته في دبرها].[٩] واتە : خوا ـ لە تووڕەییدا ـ سەیری پیاوێك ناكات كەوا لە كونی دواوە بچێتە لای ژنەكەی .

٦ . [ملعون من يأتي النساء في محاشهن . يعني : أدبارهن[١٠] .

واتە : لەعنەت و نەفرەت لێكراوە ئەو كەسەی بچێتە لای ژن لە كۆمەوە ، واتە : لە كونی دواوە .

٧ . [مَنْ أَتَى حَائِضاً أَوِ امْرَأَةً فِي دُبُرِهَا أَوْ كَاهِناً فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ][١١].

---

[٩] أخرجه النسائي في " العشرة " ، والترمذي ، وابن حبانمن حديث ابن عباس وسنده حسن ، وحسنه الترمذي ، وصححه ابن راهويه كما في " مسائل المروزي " ، وله طريق آخر عند ابن الجارود بسند جيد ، وقواه ابن دقيق العيد ، والنسائي ، وابن عساكر ، وأحمد ، من حديث أبي هريرة .

[١٠] أخرجه ابن عدي من حديث عقبة بن عامر بسند حسن ، وهو من رواية ابن وهب عن ابن لهيعة ، وله شاهد من حديث أبي هريرة مرفوعا به . أخرجه أبو داود ، وأحمد .

[١١] أخرجه أصحاب " السنن " الأربعة إلا النسائي ، فرواه في " العشرة " ، والدارمي ، وأحمد واللفظ له الضياء في " المختارة " من حديث أبي هريرة وسنده صحيح كما بينته في " نقد التاج " . وروى النسائي ، وابن بطة في " الإبانة " عن طاوس قال : سئل ابن عباس عن الذي يأتي امرأته في دبرها ؟ فقال : هذا يسألني عن الكفر ؟ وسنده صحيح ، وعن أبي هريرة نحوه بسند فيه

واتە : هەر کەسێك بچێتە لای ژنەکەی لە کاتی حەیزدا ، یان لە کونی دواوە ، یان بچێت بۆ لای جادووگەرێك و قسەکەی بە ڕاست بخاتەوە ، ئەوا کوفری کردووە و بێباوەڕ بووە بەوەی کە دابەزیوەتە سەر (محمد ﷺ) .

ئەمانە (٧) حەوت فەرموودەی پێغەمبەری خوا بوون (ﷺ) ، کەوا باسی دوو شتی لەخۆ گرتبوو :

یەکەم : ڕوونکردنەوەی شێوەی چوونە لای ژن لە جێگای منالبوونەوە (الفرج) چ بە ڕاکشانەوە بێت لە سەر پشت (مُستلقیات) یان لە پێشەوە بێت (مُقبلات) یان لە پاشەوە بێت (مُدبرات) یان بە لاوە بێت (علی جَنب) یان بەهەرچ شێوەیەك کە پیاو و ژن خۆیان ئارەزوویان لێبێت بەڵام بە مەرجێك لە منالدانەوە بێت کە جێگای تۆوناشتنە وەك لە ئایەتەکەدا فەرموویەتی : ﴿نِسَآؤُكُمۡ حَرۡثٞ لَّكُمۡ فَأۡتُواْ حَرۡثَكُمۡ أَنَّىٰ شِئۡتُمۡ ٢٢٣﴾ [البقرة] أي : مقبلات ومدبرات ومستلقیات ، یعني بذلك موضع الولد ، واتە : ﴿ژنەکانتان جێگای تۆو چاندنی ئێوەن جا ئێوەش بچنە لای جێگای تۆوەکانتان بە هەرچی شێوازێك خۆتان ئارەزووی دەکەن﴾ واتە : لە پێشەوە و لە پاشەوە و بە هەلاژیانەوە ، **مەبەستیشی بەمەش ئەوەیە کە لە جێگای منداڵەوە بچێتە لای** .

دووەم : ڕوونکردنەوە و ئاشکرا کردنی حەرامێتی چوونە لای ژن لە کۆمەوە (واتە لە کونی دواوە) ، بەڵکو سەرەڕای حەرامێتی ئەو کارە خوا سەیری ئەو

ضعف . وقال الذهبي في " سیر أعلام النبلاء " : " قد تیقنا بطرق لا محید عنها نهي النبي صلی الله علیه وسلم عن أدبار النساء وجزمنا بتحریمه ، ولي في ذلك مصنف كبیر " .

کەسانە ناکات کە لە (کۆم و کونی دواوە) دەچنە لای ژن و بەر لەعنەت و نەفرەتی خوا دەکەون و ئەو کردارەشیان بە کوفر و بێباوەڕی لە سەر دەژمێردرێت .. چوونکە (کۆم و کونی دواوە) جێگای دەرچوونی پیسیەیە لە لەش نەك جێگای وەچەخستنەوە و جووت بوون و لەزەت بینین !!! (مامۆستا محمد عبد الرحمن)

١٢- ئایا ئەگەر بەرێکەوت و بەبیٚ ئاگا دەستم بەر دەستی پیاوەکەم بکەویٚ دەستنوێژم دەشکیٚ ؟ وە ئایا دەست نوێژ لە شوبرات دەشکیٚ ؟ ئەگەر دەشکیٚ ئەی بۆ خوشکم دەستنوێژ لە پیاوەکەم ناشکێنیٚ؟ ((ڕێزو خۆشەویستم بۆ مامۆستای بەڕێز و سوپاس بۆ هاوکاریت))

وەڵام : خوشکی بەڕێزمان : بەرکەوتنی دەستی ئافرەت بۆ پیاوی خۆی یان بە پێچەوانەوە دەستی پیاوەکە بەر دەستی ئافرەتەکە بکەوێت ، بە ڕێکەوت بێت یان بە ئەنقەست ، هیچیان دەستنوێژ بەتاڵ ناکەنەوە ، چونکە ئەو کارە ڕووی داوە بۆ پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) لە کاتی نوێژکردنیدا ، کە دەستی بەر قاچی دایکە عایشە کەوتووە هەروەکو دایکە عایشە بۆمان دەگێڕێتەوە کە : " كنت أنام بين يدي رسول الله صلى الله عليه وسلم ورجلاي في قبلته فإذا سجد غمزني فقبضت رجلي وإذا قام بسطتهما " (متفق عليه) .

واتە : لە بەر دەستی پێغەمبەری خوادا (صلى الله عليه وسلم) دەخەوتم و پێکانم لە ڕێگەکەیدا بوون لە پێش قیبلەکەی ، جا ئەگەر بیویستایە سوژدە بەرێت ، قورنجگێکی لێ دەگرتم منیش پێکانم هەڵدەکێشا ، کە سوژدەکەی تەواو دەکرد جارێکی تر ڕام دەکێشانەوە .

یان دەستی دایکە عایشە بەر قاچی موبارەکی پێغەمبەری خوا کەوتووە (صلى الله عليه وسلم) ، هەروەکو بۆمان دەگێڕێتەوە کە : " فقدت رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات ليلة من فراشه فالتمسته فوقعت يدي على بطن قدميه وهو في المسجد وهما منصوبتان وهو يقول : اللهم إني أعوذ برضاك من سخطك وبمعافاتك من عقوبتك وأعوذ بك منك لا أحصي ثناء عليك أنت كما أثنيت على نفسك " (صححه العلامة الألباني في صحيح سنن بان ماجه : ٣٨٤١) .

واتە : لە جێگەی خەوتندا بووین هەستم کرد کە پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) لە جێکە نەماوە ، کە دەستە کوتەم کرد دەستم بەر ناو ژێر پێکانی پێغەمبەر کەوت (صلى الله عليه وسلم) ، بینیم لە سوژدەدایە ، بە زەویدا چەقاندوونی ، ئەم زیکرە دەخوێنێ : .... هتد .

کەچی لە هەردوو بارەکەدا نوێژەکەی نەبڕیوە و دەستنوێژی تازە نەکردووەتەوە ، بۆ ئەوەی ئێمەش ئەوە ئەنجام بدەین .

وە لەوەش زیاتر دایکە عائیشە سەبارەت بە کردەوەی پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) بۆمان دەگێڕێتەوە کە : " كان يتوضأ ، ثم يقبل و يصلي و لا يتوضأ " (صححه العلامة الألباني في صحيح الجامع برقم : ٤٩٠٦) .

واتە : پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) دەستنوێژە دەگرت و پاشان ماچی خێزانەکانی دەکرد ،و نوێژی دەکرد بێ ئەوەی دەستنوێژ بگرێتەوە .

وە لە فەرموودەی تری (صحيح)ی پێغەمبەری خوادا هاتووە (صلى الله عليه وسلم) کە : " كان يقبل بعض أزواجه ، ثم يصلي و لا يتوضأ " (صححه العلامة الألباني في صحيح الجامع برقم : ٤٩٩٧) .

واتە : پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) ماچی هەندێك لە خێزانەکانی دەکرد و پاشان نوێژی دەکرد و دەستنوێژی نەدەگرتەوە .

لە هەموو ئەو فەرموودانەی پێشەوە بۆمان ڕوون دەبێتەوە کە دەست پێوە دانی خێزان ،تەنانەت ماچکردنیان بۆ یەکتر دەستنوێژ ناشکێنێت .

وە سەبارەت بە کردەوەی خوشکەکەت دەڵێین : کردەوەکەی کردەوەیەکی درووستە لەو لایەی کە دەستنوێژ ناشکێنیت لە شوبراکەی ، ئەوەش بە قیاسکردنی لە سەر ئەو فەرموودانەی پێشەوە بەوەش کردەوەکەی بە پێی سوننەتی پێغەمبەری خوایە (صلى الله عليه وسلم) .

بەڵام ئەوەمان لە یاد نەچێت کە خودی دەست پێوەدانەکە حەرامەو تاوانە ، چونکە نامەحرەمن بۆ یەك ، و پێغەمبەری خواش (صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی : " لأن يطعن في رأس رجل بمخيط من حديد ، خير له من أن يمس امرأة لا تحل له " (صححه العلامة الألباني في : الصحيحة : ٢٢٦) .واتە : ئەگەر ئاسنێك بکوترێت بە سەر پیاوێکدا ، زۆر باشترە بۆی لەوەی دەست بدات بە ئافرەتێکی نامەحرەم بۆی .

وە پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی : " لا أمس أَيْدي النساء " (صححه العلامة الألباني في : (صحيح الجامع : ٧١٧٧) .واتە : من دەست نادەم بە دەستی ئافرەتانەوە

وە فەرموویەتی : " إني لا أصافح النساء " (صححه العلامة الألباني في : (الصحيحة : ٥٢٩) ، و (صحيح سنن النسائي : ٤١٨١) .واتە : من دەست نادەم لە گەڵ ئافرەتاندا ، خواش زاناترە .

وَآخِرُ دَعْوَانا أَنِ الْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ .

(مامۆستا عدنان بارام)

١٣- لەبەر بارودۆخی ژیان مەنعی تەبیعی دەکەم ، ئایا حەڵاڵە یان حەرامە ؟

وەڵام : سەرەتا ئەوە بزانە ئەگەر مەنع کردنی منداڵ بوون لەبەر هۆکاری ئابووری بێت ئەوا حەرامە و شەرعی نییە بە هەر شێوەیەك بێت چونکە ڕزقی

خۆت و منداڵیش لە سەر خوایە وەك خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَلَا تَقْتُلُوٓاْ أَوْلَٰدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَٰقٍۖ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْۚ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْـًٔا كَبِيرًا ﴿٣١﴾ ﴾ [الإسراء] .

واتە : منداڵەكانتان مەكوژن لە ترسی هەژاری و نەداریدا چونكە ئێمە رزقی ئەو منداڵانەی و ئێوەش دەدەین بەڕاستی كوشتنی منداڵ هەڵەیەكی گەورەیە .

مەنع كردنیش بەهەمان شێوە ئەگەر لەبەر كەمدەرامەتی و بارگرانی ژیان هەڵەیەكی گەورەیە چونكە رزقی منداڵ لە سەر خوایە (ئەگەر خوا سەر بدات رزقیش دەدات) وەك پێشینان فەرموویانە .

بەڵام ئەگەر لەبەر هۆكاری تر بێت وەك ڕێكخستنی منداڵ بوون بۆ ماوەیەكی كاتی تاوەكو دایك هەندێك پشوو بدات و زۆر ئازار و ناڕەحەتی نەبینیت بە هۆی زوو منداڵ بوون و بەخێوكردنی لە دوای یەكی منداڵەكانەوە ئەوا دروستە بە مەرجێك ئەگەر پیاوەكە و ژنەكەش ڕازی بن و بۆ ماوەیەكی كاتی بێت نەك درێژخایەن

وە مەنعی تەبیعی دوو جۆری هەیە :

أ / ڕشاندنی ئاوەكە بۆ دەرەوەی مناڵدان ، ئەمەیان بۆ زیاتر لە یەك ساڵ زیانی تەندروستی هەیە و نابێت بەردەوام بن لە سەری

ب / خۆگرتنەوە لە جووت بوون لە كاتی یەككگرتن و پێتاندنی نێوان تۆوی پیاو و هێلكەی ئافرەت كە دەكەوێتە دوای ڕۆژی پێنجەمی پاك بوونەوە لە عادەی مانگانە و تاوەكو ڕۆژی دوانزەیەم .

ئەم جۆرەی دووەمیان هیچ زیانێکی تەندروسی تێدا نی یە ، لە سەدا حەفتا سەرکەتو دەبێت .

بەڵام مەنعی صناعی بە خواردنی حەپ و دەرزی کۆتان و منالْدان بەستن ...
ئەمانە هەموویان زیانی تەندروستیان لێدەکەوێتەوە بۆیە بە ناشەرعیان دەزانم و فەتوای هەندێك لە گەورە زانایانیشی لە سەر هاتووە وەك لەم سایتەدا پێشتر بڵاوکراوەتەوە .(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

١٤- ئەگەر نەهێلیت منداڵت ببێ بە خواردنی حەبی مەنع ئەوا حەرامە ؟

وەڵام : لێرەدا ووتەیەکی ئیمامی (ابن العثيمين) ڕەحمەتی خوای لێبێت باس دەکەین بۆ ئەو ئافرەتانەی کەوا (حەپی مەنع) بەکاردێنن ، پێشەوا فەرموویەتی :
(إنَّ استعمال هذه الحبوب ضار على المرأة ، على رحمها ، وعلى عادتها ، وعلى دمها ، بل وعلى جنينها في المستقبل ، وقد يحصل من هذه الحبوب تشويه للأجنة فيخرج الجنين مشوهاً ، ولهذا كثر الآن التشويه ، ما أكثر ما نُسأل عن جنين في بطن أمه ليس على رأسه عظم ، ونُسأل عن جنين مشوه ، كل هذا من أجل هذه الحبوب التي ضرت المسلمين من جهة ، ومنعت كثرة الإنجاب من جهة أخرى) [مجموع فتاوى الشيخ ابن العثيمين : المجلد السابع عشر / الفتوى رقم : (٧٢٢)].

واتە : بەکارهێنانی ئەم حەپانە زەرەر و زیانی هەیە بۆ ئافرەتان ، زەرەری هەیە بۆ منالْدانی ، بۆ عادەکەی ، بۆ سەر خوێنەکەی ، بەڵکو بۆ کورپەڵەکەی لە داهاتوودا ، وە هەندێك جار بە هۆی ئەم حەپەوە ناتەواوی و تێکچوون دێت بە

سەر کۆرپەڵەکەدا و بۆیە کۆرپەڵەیەکی ناتەواو دەردەچێت ، لە بەر ئەمە ئێستا تێکچوونی منداڵ زۆر بووە ، وە زۆر جارێك پرسیارمان لێدەکرێت سەبارەت بە کۆرپەڵەیەك کە لە سکی دایکیدایە و سەری ئێسکی تێدا نی‌یە ، وە پرسیارمان لێدەکرێت سەبارەت بە کۆرپەڵەیەکی تێکچوو و ناتەواو ، هەموو ئەمانە هۆکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەم حەپانە کەوا زیانی گەیاند بە موسڵمانان لە ڕوویەکەوە ، وە بەرگیری کرد لە زۆر بوونی منداڵ بوون لە ڕوویەکی ترەوە .

(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

١٥- حوکمی ئیسلام بەرامبەربە گەورە بە بچووك چۆنە، وە ئایا منداڵەکە مارەیی دێت کە مەلاشی نەدیتبێت، تەنها باوکەکە وتویەتی کەگەورەبوو بۆ ئەو کورەیە بۆ کەسی تر نابێت، دەڵێن دەبێت تەڵاق بدرێت دواتر مارەبکرێتەوە.

وەڵام : بسم الله الرحمن الرحيم

سوپاس و ستایش بۆ خوای گەورە وە درودو سڵاو لە سەر گیانی پێغەمبەری خوا وە لەسەر خێزان و کەس وکاری ئیماندارو هاوەڵان و شوێن کەوتوانی تا ڕۆژی دوایی.

گەورە بە بچوك، هەر گەورە بە گەورەش دروست نی یە نەك گەورە بە بچوك، ژن بە ژن لە ئیسلامدا دروست نی یە، (نهي رسول الله (صلي الله عليه وسلم) عن الشغار) شغار واتە ژن بە ژن، دروست نی یە بە تایبەتیش ئەگەر لە یەك ببەسترێن واتە بە

مەرج دابنرێن، تۆ خوشکی خۆتم بەریٚ من خۆشکی خۆمت دەدەمیٚ، تۆ کچی خۆتم بەریٚ من کچی خۆمت دەدەمیٚ، ئەوە شغار یان لەوەش خراپتر مارەییان نەبێت، یان هەرکەسە و مارەیی بۆ کچی خۆی دەکات، یان بۆ خوشکی خۆی دەکات، یان مارەییەکان وەکو یەك دادەنرێن، وەکو ابن عمر (رەزای خوا لیٚ بێت) فەرمووی ﴿وليس بينهما صداق﴾ ، صداق ئەوەیە کە مارەیی نەبێت لە نێوانیان،ئەوە حەرامەو نەهی لێکراوە، کە نەهی لیٚ کرا بێت ئەوە ئەو عەقدە دانامەزرێت، گەورە بە گەورە دروست نی یە، وە گەورە بە بچوکیش دروست نی یە.

(د.عبداللطيف أحمد)

١٦- دەست گرتنی خێزانی خۆت لە بازاڕدا دروستە ؟

وەڵام : دەست گرتنی خێزانی خۆت لە ئەسڵ و بنەوادا دروستە چ لە ماڵدا بێت یان لە بازاڕدا بێت ، بەڵام هەندێك کردار و ڕەفتار هەیە ئەگەر چی لە بنەڕەتیشدا حەڵاڵ و دروست بن ئەوا لایەق نیٚیە لە شوێنە گشتیٚیەکاندا ئەنجام بدرێن لە بەر پاراستنی کەسایەتی و شەهامەت و قورسی و سەنگینی موسڵمانان ، بۆ نموونە بنێشت جاوین یان گوڵەبەڕۆژە توکاندن ئەمانە حەڵاڵن بەڵام لە بازاڕدا لایەق نیٚیە و جوان نیٚیە بۆ موسڵمانی سەنگین ئەم کارانە ئەنجام بدات ، بە هەمان شێوە دەست گرتنی خێزانی خۆت لە بازاڕدا ، هەروەها ئەمە لە فەرهەنگی

ڕەوشت و ئاکار و ئەدەبی موسڵمانانندا بە دی ناکرێت ، بەڵکو دیاردەیەکی دەرەکی و خوازراوە لە کافر و بێباوەڕەکانەوە !

(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

١٧- ئایا دروستە پیاو تەوقە لەگەڵ ئافرەتی نامەحرەمدا بکات ؟

وەڵام : تەوقەکردنی پیاو لە گەڵ ئافرەتی نامەحرەمدا حەرامە و بە هیچ شێوەیەك دروست نىيە ، بە بەڵگەی ئەم فەرموودانەی خوارەوە :

١. عن أميمة بنت رقيقة (رضي الله عنها) قالت : قال رسول الله : ((إِنِّي لا أصافح النساء)) [صحيح سنن الترمذي رقم: (١٣٠٠) والسلسلة الصحيحة رقم: (٥٢٩)]

واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : من تەوقە ناکەم لە گەڵ ئافرەتدا .

٢- عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن عبدالله بن عمرو : ((إِنَّ رسول الله ﷺ كان لا يصافح النساء في البيعة)) [سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم: (٥٣٠)] .

واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ تەوقەی نەدەکرد لە گەڵ ئافرەتدا لە کاتی پەیمان وەرگرتندا .

٣ . عن عائشة رضي الله عنها قالت: ((لا والله ما مست يد رسول الله ﷺ يد امرأة قط))[صحيح البخاري رقم : (٥٢٨٨) وصحيح مسلم رقم : (١٨٦٦)].**واتە : سوێند بە خوا پێغەمبەری خوا ﷺ بە هیچ شێوەیەك دەستی بەر دەستی هیچ ئافرەتێك نەکەوتووە .**

٤ . عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : ((لأَنْ يُطْعَنَ فِي رَأْسِ رَجُلٍ بِمِخْيَطٍ مِنْ حَدِيدٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمَسَّ امْرَأَةً لا تَحِلُّ لَهُ)) [صحيح الجامع الصغير رقم: (٥٠٤٥) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٢٦)] .

واتە : ئەگەر سوژنێك لە ئاسن بكرێت بە سەری یەكێكتاندا باشترە بۆی لەوەی كە دەستی بەر دەستی ئافرەتێك بكەوێت حەڵاڵ نەبێت بۆی .

٥ . وجاء في بعض روايات حديث أبي هريرة الواردة في ذكر مقدمات الزنا ما لفظه ((...واليد زناها اللمس...))[أخرجه أحمد في ((المسند)) رقم: (٨٣٩٢) والبيهقي في ((السنن الكبرى)): (١٢٣/١)]

واتە : زینای دەست بریتی یە لە دەست پێوەدان .

كەواتە بە هیچ شێوەیەك دروست نی یە بۆ پیاو كەوا دەست بدات بە دەست یان بە هەر جێگایەك لە لاشەی ئافرەتەوە ئەگەر نامەحرەمی بێت .

(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

١٨- ئایا چ جۆرە هەڵسوكەوتێكی سێكسی حەرامە لەگەڵ هاوسەری خۆتدا.

وەڵام : لەو هەڵسوكەوتە سێكسی یانەی لەگەڵ خێزاندا حەرامە :

یەكەم : جووتبوون لەگەڵ خێزاندا لە پاشەوە ئەمەش لەبەرفەرمودەی (ابو هریرە) لە پێغەمبەری خواوە (ﷺ) فەرموویەتی : (لا ينظر الله إلى رجل جامع امراته في دبرها)رواه أبوداود وابن ماجه وصححه الألباني انظر صحيح سنن ابن ماجه ١٥٦٠ . **واتە : خوای گەورە تەماشای ئەو پیاوە ناكات لەگەڵ هاوسەرەكەبدا جوتبێت لە پاشەوە .**

دووەم : چونە لای هاوسەر لە کاتی خوێنی حەیز و زەیستانیدا بە بەڵگەی فەرموودەی أبو هريره لە پێغەمبەری خواوە صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی :

(من أتى حائضاً او امرأة في دبرها أو كاهناً فصدّقه بما يقول فقد كفر بما انزل على محمد) رواه أحمد والترمذي وابن ماجه برقم ٦٣٩ وصححه الشيخ الألباني في الإرواء برقم ٢٠٠٦ .

واتە هەر کەس بچێتە لای هاوسەری خۆی لە کاتی حەیز دا یان لە پاشەوە یان

سەردانی فاڵچییەك بکات و باوەڕ بە قسەکانی بکات ئەوە بێ باوەڕ بووە بە (قورئان) ئەوەی بەسەر (محمد) دا صلى الله عليه وسلم دابەزیوە .

(مامۆستا خليل أحمد)

١٩- پرسیارەکەم ئەوەیە : ئایا ژن دوای منداڵبوون تا چەند ڕۆژ نابێ پیاوەکەی بچێتە لای واتە جیماعی لەگەڵ بکات ؟ لەگەڵ سوپاس بۆ ئێوە .

وەڵام : ئافرەت لە دوای منداڵبونی نابێت نوێژ بکات و ڕۆژو بگرێت و حەرامیشە مێردەکەی لەگەڵیدا جووت ببێت تاوەکو پاك دەبێتەوە .

پاك بوونەوەکەشی کاتی دیاری کراوی نی یە ، واتە هەر کاتێك بۆی دەرکەوت خوێنی پاش منداڵ بوونی نەماوە و ئاوە سپی یەکەی بینی ـ هەر وەك چۆن لە کاتی عادەی مانگانەدا دەیبینێت ـ ئەوا پێویستە خۆی بشوات و نوێژەکانی ئەنجام بدات و حەڵاڵیشە مێردەکەی لەگەڵیدا جووت ببێت ئەگەر چی پاش حەوت

ڕۆژ یان پاش شازدە ڕۆژ یان بیست و دوو ڕۆژ یان پاش سێ ڕۆژیش بێت یان کەمتر یان زیاتر بە مەرجێك لە (٤٠) چل ڕۆژ تێپەڕ نەکات .

بەڵام ئەگەر ئافرەتێك خوێنی دوای منداڵبوونی بەردەوام بوو ئەوا تاوەکو (٤٠) چل ڕۆژ خۆی ناشوات بۆ نوێژ و حەڵاڵیش نییە مێردەکەی لەگەڵیدا جووت ببێت ، ئەنجا لە دوای (٤٠) چل ڕۆژەکە خۆی دەشوات بۆ ئەوەی بتوانێ نوێژەکانی بکات و حەڵاڵیشە مێردەکەی بچێتە لای .

وە ئەگەر دوای (٤٠) چل ڕۆژ خوێنی هەبوو ئەوا ئەو خوێنە پێی دەوترێت (استحاضة) واتە نەزیف بوون و بە (خوێنی دوای منداڵ بوون) حیساب ناکرێت ، لەم حاڵەتەدا نوێژی لە سەرە و دروستیشە مێردەکەی بچێتە لای ، بەڵام دەبێت بۆ هەر نوێژێك دەستنوێژەکەی نوێ کاتەوە ، هەروەها دەبێت بچێت بۆ لای پزیشکی پسپۆر بۆ چارەسەر وەرگرتن .

(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

٢٠- سەلامی خوتان لێ بێ ، من هەفتەی سێ ڕۆژ ئیش دەکەم ڕۆژی شەش سەعات فریای ئیشی ماڵەوەش دەکەوم بۆ خزمەتی خێزانەکەم ئایا ئەوە حەرامە ؟

وەڵام : سەرەتا ئەوە بزانە کەوا لە ئیسلامدا پارە دەرکردن و بژێوی پەیدا کردن ئەرکی سەرشانی پیاو نەك ئافرەت ، چونکە خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿

ﭐلرِّجَالُ قَوَّٰمُونَ عَلَى ﭐلنِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ ﭐللَّهُ بَعۡضَهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ وَبِمَآ أَنفَقُواْ مِنۡ أَمۡوَٰلِهِمۡ ﴿٣٤﴾ [النساء] .واتە : پیاوان سەرپەرشتیارن بە سەر ئافرەتانەوە بەوەی کە خوا فەزڵی هەندێکیانی داوە بە سەر هەندێکی تریانەوە .. وە بەوەی کە خەرجی دەکەن بۆیان لە پارە وماڵەکانیان .

وە پیاوان پرسیاریان کردووە لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) ئایا مافی خێزانی یەکێك لە ئێمە چیە بە سەریەوە ؟ پێغەمبەریش (ﷺ) فەرموویەتی : (أن تطعمها إذا طعمت ، وتكسوها إذا اكتسيت ...) .

واتە : خواردنی بۆ دابین بکات ئەگەر پێویستی پێ‌ی بوو ، وە جلوبەرگی بۆ دابین بکات ئەگەر داوای کرد .

هەروەها خوای گەورە فەرموویەتی:﴿أَسۡكِنُوهُنَّ مِنۡ حَيۡثُ سَكَنتُم مِّن وُجۡدِكُمۡ ﴿٦﴾ [الطلاق] .

جێگای نیشتەجێبوونیان بۆ دابین بکەن بەو شێوەیەی کە خۆتان نیشتەجێبوون بە پێ‌ی تواناتان .

کەواتە : دابین کردنی خواردن و جلوبەرگ و خانوی نیشتەجێبوون ئەرکی سەر شانی پیاوە نەك ئافرەت .

واته : ئەگەر ئافرەت مێردی کردبوو ئەوا دەبێت مێردەکەی ئەو پێداویستییەکانی ژیانی بۆ دابین بکات ، وە ئەگەر کچ بوو ئەوا لە سەر باوکێتی ... هتد .

بەڵام ئەگەر ئافرەتێك کەسی نەبوو بژێوی بۆ خۆی و منداڵەکانی پەیدا بکات ئەوا ئەو کاتە پێویستە ئیش بکات بەم مەرجانە :

١ ـ دەبێت ئەو ئیشە نەبێتە ڕێگر لە ئاستی خزمەت کردنی ماڵ و پەروەردەکرنی منداڵەکانیدا .

٢ ـ دەبێت ئیشەکە لە خودی خۆیدا حەڵاڵ بێت .

٣ ـ دەبێت تێکڵاوی پیاوان نەکات لە شوێنی ئیشەکەیدا .

٤ ـ دەبێت بە ئیزن و ڕەزامەندی سەرپەرستیارەکەی بچێتە دەرەوە .

٥ ـ دەبێت بە داپۆشراوی و پۆشتەیەوە بچێتە دەرەوە .

بەڵام بۆ بە دەست خستنی پارەیەکی زیاتر لە پێویست یان بۆ دابین کردنی ژیانی ڕەفاهیەت و کەمالیات ئەوا نابێت ئافرەت بچێتە دەرەوە بۆ ئیش کردن چونکە ئەمە ئەرکی سەر شانی ئافرەتان نییە ، بەڵکو خزمەت کردنی ماڵ و منداڵ لە ئەستۆی ئافرەت دایە و بژێوی پەیدا کردنیش لە ئەستۆی پیاواندایە .

(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

٢١- ئایا جووت بوون لەگەڵ خێزانی خۆت لەکاتی عادەی مانگانە تاوانە؟

وەڵام : جووت بوون لەگەڵ ئافرەت لەکاتی عادەی مانگانە تاوانە و کارێکی خراپە یەکێکە لەتاوانە گەورەکان خوای گەورە دەفەرموێ : ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ﴾ البقرة ٢٢٢ .

پێغەمبەری خوا فەرموویەتی : (إصنعوا كل شيءٍ إلا النكاح) رواه الجماعة إلا البخاري وفي لفظ (إلا الجماع) **وە ئەفەرموێ :** (من أتى حائضاً أو امرأة في دبرها أو كاهناً فقد كفر بما أنزل على محمد) رواه الترمذي و أبو داود وابن ماجه وغيرهم وصححه الألباني . **واتە : هەر کەسێك بچێتە لای ژنەکەی لە کاتی حەیزدا ، یان لە کونی دواوە ، یان بچێت بۆ لای جادووبازێك و قسەکەی بە ڕاست بخاتەوە ، ئەوا کوفری کردووە و بێباوەڕ بووە بەوەی کە دابەزیوەتە سەر (محمد** صلى الله عليه وسلم) .

واتە : کوفری بچووك ئەمەش بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە تاوانێکی گەورەیە کەوابوو هەرکەسێ بەئەنقەست و بزانێت حەرامە ئەوکارەبکات ئەوە تاوانێکی گەورەی کردووە پێویستە تەوبەی لێ بکات و ئەبێت (كفارة)**ەکەی بدات کە بریتی یە لە یەك دیناری زێڕ ئەگەر لە پێشەکی بێ نوێژییەوە بوو وەئەگەر لە کۆتایی بێ نوێژییەوە بوو نیو دیناری زێڕ . ابن عباس خوای لێ ڕازی بێ ئەم حوکمەمان لە پێغەمبەرەوە** صلى الله عليه وسلم **بۆدەگێڕێتەوە کە فەرموویەتی :** (يتصدق بدينار أو نصف دينار) رواه أبو داود و النسائي وابن ماجه و صححه الألباني .

ئەوەی کە ووتمان ئەگەر لەپێشەکی بێ نوێژییەوە بوو یان لە کۆتایی لە (ابن عباس)ەوە دەگێڕێتەوە فەرموویەتی : (إن أصابها في فور الدم تصدق بدينار وإن كان في آخره فنصف دينار) صحيح . بڕوانە کتێبی الإرواء (٢٠٢) .

ڕوونکردنەوە : یەك دینار زێڕ واتە : پێنج گرام ئاڵتون .

بۆ ئەوەی بزانین پێنج گرام چەنێك پارە دەکات پێویستە X^{5} نرخی یەك گرام ئاڵتون بکەین = ئەو پارەیەی کە پێویستە بدرێت بە هەژاران لە بری کەفارەتی کردنی ئەم تاوانە.

(مامۆستا خليل أحمد)

٢٢- لە کاتی چونە سەر جێگا لە گەڵ خێزانم چی بکەم کە هەر خەیاڵم لای خێزانی خۆم بێت نەك کەسانی تر ؟

وەڵام : ئەم کارانەی خوارەوە بکە :

١ ـ کاتێك جلەکانت دادەکەنیت بڵێ : (بسم الله) ، بۆ ئەوەی جنۆکە سەیری لاشەت نەکات و لێت نزیك نەبنەوە و ئەو جۆرە خەیاڵانەت بۆ دروست نەکەن .

پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : ((سَتْرُ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُهُمُ الْخَلاَءَ أَنْ يَقُولَ : بِسْمِ اللَّهِ)) [صحيح الجامع الصغير رقم : (٣٦١٠)] .

واتە : پەردەی نێوان چاوی جنۆکە و عەورەتی ئادەمیزاد ئەوەیە لە کاتێکدا جلەکانی دادەکەنیت بڵێت : (بسم الله) .

٢ ـ ئەگەر ویستت لە گەڵ خێزانەکەتدا جووت ببیت ئەوا پێش ئەوە بڵێ : (بسم الله اللهم جنبنا الشيطان وجنب الشيطان ما رزقتنا)

چونکە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : ((لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ فَقَالَ : **بِاسْمِ اللَّهِ ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا** ، فَإِنَّهُ إِنْ يُقَدَّرْ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ فِي ذَلِكَ لَمْ يَضُرُّهُ شَيْطَانٌ أَبَدًا)) صحيح البخاري رقم : (٧٣٩٦) وصحيح مسلم رقم : (٣٦٠٦) .

واتە : ئەگەر یەکێك لە ئێوە ویستی بچێتە لای خێزانەکەی و بڵێت : (بە ناوی خواوە ، خوایە بە دوورمان گرە لە شەیتان و شەیتان دوور بخەرەوە لەوەی کە پێمان دەبەخشیت) ئەنجا ئەگەر خوا دایینابێ کەوا لەو جووت بوونەوە منداڵیان ببێت ئەوا هەرگیز هیچ شەیتانێك زەرەر و زیانی پێناگەیەنێت .

٣ ـ لە خوا بترسە و گوێ بە وەسوەسەی شەیتان مەدە و داوا بکە لە خوا کە لەو خەیاڵاتە خراپانە پەنات بدات .

٤ ـ سەیری ئافرەتانی تر مەکە (واتە : نەزەر مەکە) بۆ ئەوەی خەیاڵت نەڕوات بۆ لای ئەوان چونکە ئەمە کارێکی حەرامە و تاوانە

٥ ـ بلّیٚ به خیٚزانت با له کاتی چونه سەر جیٚگەدا خۆی بۆت بڕازیٚنیٚتەوه و یاری و قسەی خۆشت بۆ بکات بۆ ئەوەی سەرنجی تۆ ڕابکیٚشیٚت بۆ لای خۆی و بیروخەیالّت بکەویٚته ژیٚر کۆنترۆلّی ئەوەوه به تەنها .(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

٢٣- زۆر له هاوسەرەکەم تووڕه دەبم ، چ بکەم باشه ؟ چ له ئەو بکەم که بیگۆڕم ، تەبیعەتمان زۆر دووره له یەك .

٢٤- وه زۆر جار له خۆمەوه دلّتەنگ دەبم و بیٚزار دەبم و هەندیٚ جار دەگاته ڕادەی بیٚزاربوون له ژیانم ، چ بکەم لەو کاتانەدا ؟

وەڵامی پرسیاری یەکەم :

١ ـ دەستنیشانی ئەو هۆکارانه بکه که تووڕەت دەکات چ له خۆتدا بیٚت یان له خیٚزانەکەتدا بیٚت ، پاش دەستنیشان کردنیان ئەنجا به پیٚی توانا خۆتانی لیٚبپاریٚزن .

٢ ـ تاوەکو پیٚت دەکریٚت تووڕه مەبه چونکه پیٚغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((لاَ تَغْضَبْ)) [صحيح البخاري] ، واته : تووڕه مەبه .

٣ ـ وه ئەگەر تووڕه بوویت ئەوا ئەم کارانه ئەنجام بده بۆ ئەوەی بەرەو هەڵه نەتبات :

ـ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَقَالَ : أَعُوذُ بِاَللَّهِ سَكَنَ غَضَبُهُ)) [صحيح الجامع الصغير رقم : (٦٩٥)] .

واتە : ئەگەر پیاوێك لە كاتی تووڕەبووندا بڵێت : (أعوذ بالله) ئەوا تووڕەیەكەی دادەمركێتەوە .

چونكە تووڕەیی لە شەیتانەوەیە .

ـ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((إذا غضب أحدكم وهو قائم فليجلس فإن ذهب عنه الغضب وإلاَّ فليضطجع)) [صحيح أبي داود رقم : (٤٧٨٢)] .

واتە : ئەگەر یەكێك لە ئێوە تووڕە بوو وە لەو كاتەدا لە سەر پێ ڕاوەستا بوو ئەوا با دابنیشێت ، جا ئەگەر تووڕەیەكەی ڕۆیشت و نەما ئەوا باشە ، ئەگینا بە هەڵابژێت و ڕاكشێت .

ـ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْكُتْ)) [صحيح الجامع الصغير رقم : (٦٩٣)] .

واتە : ئەگەر یەكێك لە ئێوە تووڕە بوو ئەوا با بێدەنگ ببێت .

٤ ـ وە ئەگەر تووڕە بوویت لە هەندێك ڕەفتاری هاوسەرەكەت و هەندێك تەبیعەتیت بە دڵ نەبوو ئەوا ڕقی لێ هەڵمەگرە بەڵكو چاوپۆشی لێ بكە ، چونكە پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((لاَ يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقاً رَضِيَ

مِنْهَا آخَرَ)) [صحيح مسلم] ، واتە : با پیاوی ئیماندار ڕق هەڵنەگرێت لە ئافرەتی ئیماندار ئەگەر ڕەوشتێکی ئەو ئافرەتەی پێ ناخۆش بوو وە لە هەمان کاتدا ڕازی بوو لە ڕەوشتێکی تری .

٥ ـ وە با لە کاتی توورە بوونتدا هاوسەرەکەت هەوڵ بدات هێمنت کاتەوە و ڕازیت بکات ، چونکە ئەمە سیفەتی ئافرەتە بەهەشتیەکانە ، پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((نِسَاؤُكُمْ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْوَدُودُ الْوَلُودُ الْعَؤُوْدُ عَلَى زَوْجِهَا الَّتِي إِذَا غَضِبَ جَاءَتْ حَتَّى تَضَعَ يَدَهَا فِي يَدِ زَوْجِهَا وَتَقولَ لاَ أَذُوقُ غَمْضاً حَتَّى تَرْضَى)) [سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٨٧)] .

واتە : ئافرەتە بەهەشتیەکان لە ئێوە ئەوانەن کە : زۆر ڕووخۆش و ڕوومەت کراوەن و زۆر منداڵیان دەبێت و زۆر زوو دەگەڕێنەوە بۆ لای مێردەکانیان ئەوانە کەوا ئەگەر مێردەکەیان توورە ببێت دێت بۆ ئەوەی دەستی بخاتە ناو دەستی مێردەکەی و دەڵێت : چاوەکانم خەویان لێناکەوێت تاوەکو تۆ ڕازی نەبیت .

ئەمانەیە سیفاتی ئافرەتی چاك و صاڵح .

* وە بە نیسبەت گۆڕینی تەبیعەتی هاوسەرەکەتەوە دەڵێم :

دەبێت هاوسەرەکەت بە پێی توانا هەوڵ بدات بۆ ئەوەی مافە شەرعیەکانی تۆ بدات و گۆڕانکاری بە سەر خۆیدا بێنێت بە مەبەست ڕازی کردنی تۆ ، لە بەر ئەم فەرموودەیە :

عَنْ حُصَيْنِ بْنِ مِحْصَنٍ (رضي الله عنه) : ((أَنَّ عَمَّةً لَهُ أَتَتِ النَّبِيَّ (ﷺ) فِي حَاجَةٍ فَفَرَغَتْ مِنْ حَاجَتِهَا فَقَالَ لَهَا : أَذَاتُ زَوْجٍ أَنْتِ ؟ قَالَتْ : نَعَمْ ، قَالَ : فَأَيْنَ أَنْتِ مِنْهُ ؟ قَالَتْ : مَا آلُوهُ إِلاَّ مَا عَجَزْتُ عَنْهُ ، قَالَ : انْظُرِي أَيْنَ أَنْتِ مِنْهُ فَإِنَّهُ جَنَّتُكِ وَنَارُكِ ؟!)) [صحيح الترغيب والترهيب رقم : (١٩٣٣) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٢٦١٢)] .

واتە : ئافرەتێك هات بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) ئەویش پێی فەرموو : ئایا تۆ مێردت هەیە ؟ ئافرەتەکەش وتی : بەڵێ ، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی : ئایا تۆ چۆنیت لە گەڵیدا ؟ وتی : هیچ کەمتەرخەمیەك ناکەن ئیللا ئەوە نەبێت کە لە توانامدا نیيە ، پێغەمبەر (ﷺ) فەرمووی : بڕوانە تۆ چۆنیت لە گەڵیدا چونکە مێردەکەت بەهەشت و دۆزەخی تۆیە .

* وە دەبێت تۆیش بە پێی توانا گۆڕانکاری بە سەر خۆتدا بهێنیت چونکە ئەویش مافی بە سەر تۆوە هەیە هەر وەك چۆن تۆ مافت بە سەر ئەووەوە هەیە ، وە ئیصلاحیش بە هەردوو لا دەکرێت .

وە ئەم ئامۆژگاریە دەخەمە بەر دەستی هاوسەرەکەت بۆ ئەوەی سوودی لێوە وەربگرێت :

عەمری کوڕی حجر پاشای کیندە داخوازی (أم أياس بنت عوف بن مسلم الشيباني) کرد ، کاتێ وەختی گواستنەوەی هات دایکی کچەکە بە تەنیا لە گەڵ کچەکەیدا دانیشت و چەند ئامۆژگاریەکی کرد ، ئامۆژگاریەکان بنەماکانی

بەختەوەری ژیانی ژن و مێردایەتی و چ پێویستە لە سەر ئافرەت بەرامبەر بە مێردەکەی بیکات بە دیار خست بۆی :

ئامۆژگاری یەکان بریتی بوون لــە :

یەکەم و دووەم : بە قەناعەت بە و بە باشی گوێڕایەڵ و فەرمانڕەوای بە .

سێیەم و چوارەم : نەکەی بهێڵی شتێکی ناشیرینت پێوە ببینێت ، یان بۆنی ناخۆشت لێوە بکات ، بەڵکو با خۆشترین بۆنت هەڵمژێ .

پێنجەم و شەشەم : ئاگاداری کاتەکانی خواردن و نوستنی بە ، چونکە برسێتی گڕ لە پیاو بەردەدات ، و تێر خەو نەبوونیش مایەی تورە بوونە .

حەوتەم و هەشتەم : ماڵ و سامانی بپارێزە و چاودێری منداڵەکانی بکە .

نۆیەم و دەیەم : سەرپێچی فەرمانی مەکە ، نهێنی ئاشکرا مەکە ، چونکە ئەگەر سەرپێچی فەرمانی بکەیت یان دڵیت شکاند ، و نهێنییت ئاشکرا کرد : ئەوا غەدر و توڕیی ئەو پارێزراو نابێ .

ئەگەر مێردەکەت غەمبار بوو نەکەی خۆت دڵخۆش و شادمان پیشان بدەیت ، وە ئەگەر دڵخۆش بوو نەکەی خۆت بە غەمبار پیشان بدەیت .

وەڵامی پرسیاری دووەم :

ئەم کارانەی خوارەوە ئەنجام بدە بۆ ئەوەی لە بێزاری و دڵ تەنگی ڕزگارت ببێت :

١ ـ بەرزکردنەوەی ئاستی ئیمان و کردەوەی چاکە ئەنجام دان ، چونکە خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾ ﴾ [النحل] .

واتە : هەر کەسێك کردەوەی چاکە بکات لە نێر و مێ و ئیماندار بێت ئەوا ژیانێکی خۆش و بەختەوەری پێ دەدەین لە دونیادا و لە قیامەتیشدا بە باشترین شێوە پاداشتی کردەوەکانیان دەدەینەوە .

٢ ـ پەیوەست بوون و دەست گرتن بە بەرنامەکەی خواوە کە بریتیەیە لە ئاینی ئیسلامی پیرۆز وەك خۆی ، چونکە خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِىٓ أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾ قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ ءَايَٰتُنَا فَنَسِيتَهَا ۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلْيَوْمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾ ﴾ [سورة طه] .

واتە : هەر کەسێك پشت هەڵبکات لە بەرنامەکەی خوا ئەوا بەڕاستی ژیانێکی پڕ لە بێزاری و ناسۆری هەیە و لە ڕۆژی قیامەتیشدا بە کوێری حەشری دەکەین ،

دەڵێت : پەروەردگارم ئەوە بۆ بە کوێری حەشری دەکەیت خۆ من لە دونیادا بینا و چاو ساغ بووم ؟ خوا دەفەرموێت : ئاوەها ئایەتەکانی ئێمەت بۆ دەهات و تۆیش پشت گوێت دەخست بۆیە تۆیش ئەمڕۆ بێ بایەخ دەکرێیت .

٣ ـ بەردەوام بوون لە سەر قورئان خوێندن و زیکری خوای گەورە ، چونکە زیکری خوا دەبێتە مایەی ئارامگرتنی دڵ وەك خوای گەورە فەرموویەتی :﴿ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَطۡمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكۡرِ ٱللَّهِۗ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ ﴿٢٨﴾ ﴾ [الرعد] .

واتە : ئەوانەی کەوا ئیمانیان هێناوە و دڵین بە زیکری خوا ئارام دەگرێت ، وریا بە تەنها بە زیکری خوا دڵەکان ئارام دەگرێت و بەختەوەر دەبێت .

٤ ـ وە زۆربەی جار و تایبەت لە بەیانیان و ئێوارانداا ئەم زیکر و دوعایە بخوێنە : (اللهم إني أعوذ بك من الهَم والحزن والعجز والكسل والجُبن والبُخل وظلع الدين وغلبة الرجال) .

٥ ـ پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی : ((ما أصابَ أحداً هَمٌّ ولا حَزَنٌ فقال :

اللهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ ، وابنُ عَبْدِكَ ، وابنُ أَمَتِكَ ، ناصِيَتِي بِيَدِكَ ، مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ ، عَدْلٌ فِيَّ قَضاؤُكَ ، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدَاً مِنْ خَلْقِكَ ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ في كِتَابِكَ ، أَوْ اسْتَأْثَرْتَ في عِلْمِ الغَيْبِ عِنْدَكَ ، أَنْ تَجْعَلَ القُرْآنَ رَبِيعَ

قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجَلاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي ، إلاَّ أَذْهَبَ اللهُ هَمَّهُ وحُزْنَهُ وأَبْدَلَهُ مَكانَهُ فَرَجاً)) [سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (١٩٩)] .

واتە : هەرکەسێك غەم و پەژارە و ناڕەحەتیەکی تووش ببێت و بڵێت :

خوایە من بەندەی تۆم ، و کوڕی پیاوێکم کە بەندەی تۆیە ، و کوڕی ئافرەتێکم کە بەندەی تۆیە ، پێشەسەرم لە دەستی تۆدایە ، حوکمی تۆ بەسەرمدا پەیڕەوکراوە ، بڕیاری تۆ بەسەرمدا ڕاست و دادپەروەرانەیە ، داوات لێدەکەم بە هەموو ناوێك کە ناوی خۆتت پێناوە ، یان فێری کەسێکت کردووە لە دروستکراوەکانت ، یان داتبەزاندووە لە کتێبەکەتدا ، یان تایبەتت کردووە بە خۆتەوە لە زانستی غەیبدا لای خۆت ، کەوا قورئان بکەیت بە بەهاری دڵم و ڕووناکی سێنگم و هەڵگری پەژارەم و لابەری غەمم .

ئیللا خوا غەم و پەژارەی لادەبات و لە جێی ئەوەدا دەیگۆڕێتەوە بە دڵ فراوانی .

٦ ـ پرسیار کراوە لە ئیمامی (الحسن البصري) و وتویانە : (ما لنا نراك مطمئناً)؟

واتە : ئەوە چی بەردەوام دەتبینین بەختەوەریت و بێ تاقەت و بێزار نیت ؟

ئەویش لە وەڵامدا فەرمووی : بەڕاستی دەزانم کەوا ڕزق و ڕۆزیم کەسێکی تر نایبات جگە لە من بۆیە دڵم بۆی ئارامی گرتووە ، وە بەڕاستی دەزانم کەوا خوا

ئاگای لێمە بۆیە شەرمی لێدەکەم بە سەر تاوانەوە بمبینێت ، وە بەڕاستی دەزانم کەوا کردەوەکانم کەسێکی تر نایانکات بۆم منیش خۆم پێیەوە سەرقاڵ و مەشغوڵ کردووە ، ، وە بەڕاستی دەزانم کەوا مردن چاوەڕوانمە منیش خۆم ئامادە دەکەم بۆ دوای مردن بەڕاستی ئەوەیە ڕێگاکانی بەختەوەری و ئاسوودەیی . (مامۆستا محمد عبد الرحمن)

٢٥- بەڕێزان من منداڵم بوە پێش چل ڕۆژ پاك بومەوە نوێژم کرد بەڵام ئێستا چلەم چووە و خوێنێکی کەمم هەیە ئایا ئەتوانم نوێژ بکەم تکایە زوو وەڵامم بدەنەوە زۆر سوپاس .

تێبینی : پێنج ڕۆژ پێش چلە نوێژم کرد وە ئێستا پێنج ڕۆژ دوای چلە خوێنم هەیە

وەڵام : خوێنی زەیسانی ـ واتە : خوێنی دوای منداڵ بوونی ئافرەت ـ لە شەریعەتدا کاتی دیاری کراو بۆ زیاترینی دانراوە کە چل ڕۆژە ـ هەروەکو لە کوردەواریدا پێی دەووترێت خوێنی چلە ـ ئەوەش بە پێی فەرموودەی (أم سلمە) دایکی ئیمان داران کە تێدا فەرموویەتی : "كانت النفساء على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم تقعد بعد نفاسها أربعين يوما أو أربعين ليلة و ... " (صححه العلامة الألباني في صحيح سنن أبي داود : ٣١١) .

واتە : ئافرەتان لە سەردەمی پێغەمبەردا ـ صلى الله عليه وسلم ـ دوای منداڵ بوون لە چل ڕۆژ یان چل شەو زیاتر دانەدەنیشتن لە ئەنجامدانی عیبادەتەکانیان .

بەڵام کاتی دیاری کراو بۆ کەمترینی دانەنراوە ـ بە واتایەکی تر : کەمترینی دیاری نەکراوە چەند ڕۆژ بێت ـ بەڵکو لە ئافرەتێکەوە بۆ ئافرەتێکی تر دەگۆڕێت

جا خوشکی خۆم : مادام تۆ پێش چلە پاك بوویتیتەوە ئەوا پێویستە لە سەرت نوێژ ئەنجام بدەیت و ڕۆژوو بگریت ، ئەو خوێنەش کە لە دوای چلە بەردەوام دەبێت لە ئافرەت بە (استحاضة) دادەنرێت ، (استحاضة) وەکو نەزیف وایە ، و حوکمی وەکو حوکمی پاکێتیە ، و نوێژ و ڕۆژووشت لە سەر فەرزە لەو کاتەدا ، و نابێت ئەنجامیان نەدەیت ... خوای پەروەردگار زاناترە .

وَآخِرُ دَعْوَانا أَنِ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(مامۆستا عدنان بارام)

٢٦- من لە دوای چەند مانگێك لە شووکردنم لە مێردەکەم جیابوومەوە چونکە زانیم کە لە گەڵ ئافرەتی تردایە و ئەچێت بۆ شوێنی تر و زۆر شتی خراپ و نابەجێ و ناشەرعی ، بۆیە کە دڵنیا بووم لە گەڵی بمێنمەوە ئەوا خۆم و دینەکەم و شەرەفم لە دەست ئەدەم بۆیە جیابوومەوە پێش چەند مانگێك ، ئەو کاتە سکم نەگەشتوە چل ڕۆژ بێ پرسی ئەو منداڵەکەم لەبار برد ، هەندێك جار زۆر هەست بە تاوان دەکەم ، ئایا تاوانم کردووە بێ پرسی ئەو ئەو کارەم کردوە ؟

وەڵام : لەبار بردنی منداڵ تاوانە و دروست نیيە ، وە ئەگەر ڕۆحی بە بەردا کرابێت ئەوا دەبێتە کوشتن (قەتل) کە یەکێکە لە تاوانە گەورەکان ، وە زانایانی ئیسلام جیاوازییان تێدایە سەبارەت بە کاتی (ڕۆح بە بەراکردنی منداڵ) ئایا لە (٤٠) چل ڕۆژەی پەیدا بوونیەوە دەبێت یان لە (١٢٠) چوار مانگانەوە دەبێت

، جا ئەو حاڵەتەی تۆ پێی تاوانبار دەبی بەڵام بە کوشتن (قەتل) حیساب ناکرێت (إن شاء الله) چونکە پێش چل ڕۆژ بووە ، بۆیە پێویستە لە سەرت تەوبە بکەیت و داوای لێبووردن لە خوا بکەیت و پەیشمان ببیتەوە لەو کارەت .

ئەمە لە لایەکەوە ، لە لایەکی تریشەوە تۆ بە بێ پرسی (مێردەکەت) منداڵەکەت لە بار بردووە ئەمەش تاوانە چونکە ئەو منداڵە حەقی ئەویشی تێدا هەبووە لە بەر ئەوەی بەشێکی هی ئەویش بووە ، بەڵام ئەم تاوانەش بە تەوبە کردن و پەشیمان بوونەوە و بەخۆداچوونەوە خوا لێت خۆش دەبێت (إن شاء الله) .

بەڵام بە پێویستی دەزانم کەوا هەندێك شتت بۆ ڕوون بکەمەوە :

١ ـ پێویستە لە سەر ئافرەت و (هەروەها لە سەر سەرپەرشتیارەکەشی بە تایبەت لە باوك و برا و کەسوکاری) کەوا پێش ئەوەی شووبکات و بە شووبدرێت بیربکاتەوە و پرسیار بکات و بکەن : ئایا ئەو کوڕەکەی کە هاتووەتە خوازبێنی ئەو کچە کێیە ؟ وە ئایا دین و ئەخلاق و ڕەوشتی چۆنە ؟

بەڕاستی نابێت نە کچەکە خۆی و نە سەرپەرشتیارەکەشی زوو بە زوو بڕیارێکی سەرپێیانە بدەن و پێش تێڕوانین و پرسیار کردن و هەڵسەنگاندنی کوڕی خوازبێنیکار ئەو بڕیارە ترسناکە بدەن ، بۆیە پێغەمبەری خوا ﷺ لەم بارەیەوە فەرموویەتی : ((إذا أتاكم من ترضون دينه وخلقه فأنكحوه ، إنْ لا تفعلوه تكن فتنة في الأرض وفساد كبير)) [صحيح سنن الترمذي رقم : (١٠٨٤)]. واتە : ئەگەر کەسێك

هات بۆ خوازبێنی ژن لێتان لە دین و ئەخلاقی ڕازی بوون ئەوا ژنی بدەنێ ، ئەگەر وا نەکەن ئەوا فیتنە و ئاشوب و فەساد و بەدڕەوشتیەکی گەورە ڕوودەدات لە زەویدا .

لە ڕوانگەی ئەم فەرموودەیەوە ئاشکرا دەبێت تۆ هەر لە سەرەتاوە هەڵەت کردووە لە شووکردنت بەو کوڕەی کە خۆت دەڵێیت : (چونکە زانیم کە لە گەڵ ئافرەتی تردایە و ئەچێت بۆ شوێنی تر و زۆر شتی خراپ و نابەجێ و ناشەرعی ، بۆیە کە دڵنیا بووم لە گەڵی بمێنمەوە ئەوا خۆم و دینەکەم و شەرەفم لە دەست ئەدەم) ! ! !

٢ - بەڕاستی زۆر چاکت کردووە کەوا زوو فریای خۆت کەوتوویت و لێی جیابوویتەتەوە بە مەبەستی ئەوەی (خۆت و دینەکەت و شەرەفت لە دەست نەدەیت) ، ئەمەش بەڵگەیە لە سەر لە خوا ترسان و خۆپارێزیت لەوەی کە زیان بە دین و شەرەفت دەگەیەنێت .. جا ئەمە نیشانەی ئیمان و ڕەوشت بەرزی و ئەدەب و شەرم و حەیا و حیشمەتە ..

چونکە بەڕاستی هاوەڵێتی کردن و هاوسەرێتی و خێزانداریێتی لە گەڵ کەسێکی بێ دین و ڕەوشت خراپدا ووردە ووردە دین و ئەخلاقت پێناهێڵێت و ژیانی دونیا و دینت دەسوتێنێت ، چونکە پێغەمبەری خوا ﷺ لەم بارەیەوە فەرموویەتی : ((المَرْءُ على دين خليله ، فلْينظُرْ أحدُكم مَنْ يُخالِلْ ؟)) [صحيح أبي داود رقم :

(٤٨٣٣)].واتە : مرۆڤـ لە سەر دینی برادەرەکەیەتی ، جا با یەکێك لە ئێوە بڕوانێت بۆ ئەوەی بزانێت برادەرێتی و تێکەڵی کێ دەکات ؟

ئەمە بە نیسبەت برادەرەوە ، کەواتە هاوسەر لە پێش ترە !

هەروەها پێغەمبەری خوا (ﷺ) لەم بارەیەوە فەرموویەتی : ((لا تُصاحِبْ إلاَّ مؤمناً ، ولا يأكلْ طعامك إلاَّ تَقي)) [صحيح أبي داود رقم : (٤٨٣٢)]

واتە : هاوەڵێتی ئیماندار نەبێت نەیکەیت ، وە با کەس خواردنت نەخوات ئیللا کەسێکی لە خوا ترس و خۆپارێز لە تاوان نەبێت . (مامۆستا محمد عبد الرحمن)

٢٧- ئایا ڕاستە دەڵێن نابێت ئافرەت بە لەشگرانی یەوە شیر بداتە منداڵەکەی ؟

وەڵام : هیچ بەلگەیەك نەهاتووە لە سەر نادروستێتی و ڕێنەدان بە شیردانی ئافرەت لە کاتی لەش گرانیدا .

(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

٢٨- ئەگەر کەسێ لەبەر سك پڕی توانای نوێژکردنی نەبێ ئەوە تاچەند گوناهە؟ بۆ نموونە من پێشتر نوێژم کردووە بەڵام ئێستا سکم حەوت مانگانە توانام نیە وەك پێویست نوێژەکانم بکەم و بەڕێك وپێکی بەڕێوەیان بەرم ئەمە تا چەند گوناحە وە من دەبێ چی بکەم لەمحاڵەتەدا ؟ زۆرسوپاس بۆ وەڵام دانەوەتان .

وەڵام : سك پڕی یان بوونی حەمل بە هیچ شێوەیەك نابێتە ڕێگر لە ئەنجامدانی نوێژە فەرزەکان ، بەڵام بەڕاستی جێی سەرسوڕمانە ئایا بۆ سك پڕی وای لێتکردووە کە نەتوانی نوێژەکانت وەك پێویست بکەیت ؟! ئایا هەزاران بەڵکو ملیونەها ئافرەتی موسڵمان بە درێژای سەدها ساڵە بۆ سك پڕی ڕێی نوێژی لێنەگرتوون ؟!

وە ئەگەر مەبەست ئەوە بێ کە لە کاتی نوێژدا ناتوانیت بە پێوە بوەستی ئەوا دەتوانیت بە دانیشتەوە نوێژەکەت بکەیت وە ئەگەر بە دانیشتنەوە نەتتوانی ئەوا بە هەڵاژیانەوە بیکە بەڵگەی ئەم فەرموودەیە کە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی : ((صَلِّ قائماً فإنْ لم تستطع فقاعدا فإن لم تسنطع فعلى جنب)) .صحيح البخاري رقم (١١١٧)

واتە : بە پێوە نوێژ بکە ئەگەر نتتوانی ئەوا بە دانیشتنەوە وە ئەگەر نەتتوانی ئەوا بە سەر لادا بیکە .

وە ئەگەر لە کاتی رکوع و سوجدەدا ناتوانیت زۆر بوەستیت ئەوا تەنها یەك جار (سبحان ربي العظيم) و (سبحان ربي الأعلى) بڵێ .

(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

٢٩- سڵاوی خوای گەورەتان لــێ بێ بەرێزان خوای گەورە عیلم و زانیاریتان پێ ببەخشێت بۆ خزمەتکردنی دینی ئیسلام ، برا گیان من هاوسەرێکم بۆ خۆم هەڵبژاردووە لە خوا بە زیاد بێت نوێژ دەکات و قورئان دەخوێنێ بەڵام لەچك ناکات

وە جل و بەرگی کورتیش لەبەر ناکات منیش ڕازی بووم بەوەی کەی قەناعەتت بۆ دروست بوو بیکەیت ئەویش وەعدی داوە ، ئایا من غەڵتم نەکردووە لە ڕازی بوونم لەسەر ئەو مەرجە چونکە من لەم ئاراستەیە سەیرم کرد کە نوێژ بکات إن شاء الله **خوای گەورە هیدایەتی ئەدات بۆ لەچکەکەش ، برایان ئایا لای خوا گوناهبارم یان نا بۆ ئەم کارە کە کردوومە ؟**

وەڵام : لەچك نەکردن لە کاتی دەرچووندا بۆ بازاڕ و پێش چاوی نامەحرەم کارێکی حەرامە و تاوانێکی گەورەیە و پێچەوانەکردنی ئەم بەڵگانەیە :

- خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ۖ وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ۖ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ ... وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ ۚ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾ ﴾ [النور] .

واتە : ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ بڵێ بە ئافرەتانی ئیماندار چاویان بنوقێنن لە نامەحرەم و داوێنیان بپارێزن و جوانی خوایان دەرنەخەن تەنها ڕوومەت و هەردوو لەپیان نەبێت و با سەرپۆشەکانیان (لەچکەکانیان) ڕاخەن بە سەر گەردنیاندا و جوانی خوایان دەرنەخەن ... وە با پێیان نەدەن بە زەویدا بۆ ئاشکراکردنی جوانیيە شاراوەکانیان ، وە تەوبە بکەن و بگەڕێنەوە بۆ لای خوا هەمووتان ئەی باوەڕداران بۆ ئەوەی سەرفراز و بەختەوەر بن .

ـ پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((صنفان من أهل النار لم أرهما : (وذكر منها): نساء كاسيات عاريات مائلات مميلات رؤوسهن كأسنمة البخت المائلة ، لا يدخلنَّ الجنة ولا يجدن ريحها ، وإنَّ ريحها ليوجد من مسيرة كذا وكذا)) [صحيح مسلم رقم : (٢١٢٨)] .

واتە : دوو بەش لە ئەهلی دۆزەخ هەن من نایانبینم : ... ئافرەتانێك جلیان لەبەردایە و ڕووتیشن بەلارولەنجەوە ڕێدەکەن و سەرەنجی پیاوان ڕادەکێشن بۆ خۆیان و سەریان وەك سەر پشتی ووشتر وایە (قژیانی لە سەر کۆدەکەنەوە) ، ئەو ئافرەتانە ناشنە ناو بەهەشتەوە و بۆنیشی ناکەن ...

مەبەست بە (کاسیات عاریات) ئەوەیە کە ئافرەتێك جلی لەبەردایە بەڵام هەموو لاشەی نەپۆشیوە بۆ نموونە جلێکی تەنك لەبەر بکات کە لەشی لێیەوە دیارە یان جلێکی کورت بێت کە بەشێك لە لاشەی بەدەر دەکەوێت وەك سەر و مل و گەردن و قۆڵ و قاچەکانی ، ئەمانەش لەو کەسانەن کە ناچنە بەهشتەوە و بۆنی بەهەشتیش ناکەن ، مەگەر دوای تۆبە کردن .

کەواتە دەبێت خێزانت تەوبە بکات و پەشیمان ببیتەوە لەو تاوانە و هەموو تاوانەکانی .

وە بە نیسبەت ئەوەوە کە دەڵێت نوێژ دەکات و قورئان دەخوێنێت بەڵام لەچك ناکات ! ! !

بەڕاستی جێی سەرسوڕمانە کەوا ئافرەتێکی نوێژگەر و قورئان خوێنن لەچك نەکات ! بۆ ؟!چونکە خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ تَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ﴿٤٥﴾ ﴾ [العنكبوت] . واتە : نوێژ بە ڕێکوپێکی ئەنجام بدە ، وە بەڕاستی نوێژ ڕێگری دەکات لە خراپە و تاوان .

نەکردنی لەچکیش خراپە و تاوانە و دەبێت نوێژەکەی ڕێگری ئەو تاوانەی لێبکات .

هەروەها خوا لە قورئاندا فەرمانی کردووە بە لەچك کردن وەك لە ئایەتەکەی پێشەوەدا هاتووە ، کەواتە با ڕەفتار بکات بەو قورئانەی کە دەیخوێنێت .

کەواتە لەچك نەکردنی خێزانت هەڵەیە و ڕازی بوونی تۆش بەو کارە هەر هەڵەیە و تاوانبارتان دەکات و دەبێت هەردووکتان تەوبە بکەن .(مامۆستا محمد عبد الرحمن)

٣٠- خێزانم لە مانگی ڕەمەزان نەیتوانی بەڕۆژوو بێت لەبەر ئەوەی دووگیان بوو بەهیچ شێوەیەك نەیتوانی زیاتر لە دوو ڕۆژ بەڕۆژوو بێت لەبەر زۆری ڕشاندنەوەی و تێك چوونی باری تەندروستی تکایە بۆم ڕوون بکەنەوە کەوا بەس بەڕۆژوو بێتەوە یان کەفارەتی لەگەڵدا بدات؟

وەڵام : ئافرەتی سك پڕ و شیردەر ئەگەر لە خۆیان و منداڵەکانیان بترسن و لە تاوانایاندا نەبێت ڕۆژوو بگرن ئەوا بە ڕۆژوو نابن و هەموو ڕۆژێك خواردنی هەژارێك دەدەن و قەزاکردنەوەیان لە سەر نی‌یە .

(ابن عباس) فەرموویەتی :((الحُبْلَى والمرْضِعُ إِذَا خَافَتَا أَفْطَرَتَا وَأَطْعَمَتَا كُلَّ يَوْمٍ مِسْكِيْنَا)).

واتە : ئافرەتی سك پڕ و شیر دەر ئەگەر لە خۆیان و منداڵەکانیان ترسان ئەوا بە ڕۆژوو نابن و بۆ هەموو ڕۆژێك خواردنی هەژارێك دەدەن .

وە لە (مالك)ەوە دەگێڕنەوە ئەویش لە (نافع)ەوە کە (ابن عمر) پرسیاری لێ کرا دەربارەی ئافرەتی سك پڕ ئەگەر لە منداڵەکەی ترسا ، فەرمووی : " تُفْطِرُ وَتُطْعِمُ مَكَانَ كُلَّ يَوْمٍ مِسْكِيْنَاً مُدَّاً مِنْ حِنْطَةَ " ، **واتە : ڕۆژوو ناگرێت و بەرامبەر بە هەر ڕۆژێك خواردنی هەژارێك دەدات (مُدّ)یك لە گەنم .**

وە لە (ابن عمر)ەوە دەیگێڕنەوە کە فەرموویەتی : " الحَامِلُ وَالمرْضِعُ تُفْطِرُ وَلا تَقْضِي " ، **واتە : ئافرەتی سك پڕ و شیردەر ڕۆژوو ناگرێت و قەزاشی ناکاتەوە.**

وە لە ڕێگەیەکی ترەوە : " أَنَّ امْرَأَتَهُ سَأَلَتْهُ وَهْيَ حُبْلَى ، فَقَالَ : أَفْطِري وَأَطْعِمي عَنْ كَلِّ يَومٍ مِسْكِيْنَاً وَلا تَقْضي " ، **وە لە ڕێگەی سێیەمەوە هەر لەوەوە** رضي الله عنه : " أَنَّ بِنْتَاً لَهُ كَانَتْ تَحْتَ رَجُلٍ مِنْ قُرَيْش ، وَكَانَتْ حَامِلاً ، فَأَصَابَهَا عَطَشٌ في رَمَضَان ، فَأَمَرَهَا أَنْ تُفْطِرَ وَتُطْعِمَ عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مِسْكِيْنَاً ".

وە تەنها فیدیە دانی لە سەرە بە بێ قەزاکردنەوە ، لە (ابن عباس) ەوە دەگێڕنەوە کە یەکێك ـ لەو کەنیزەکانەی کە منداڵی لێی هەبوو (أم ولد) ـ بە سك پڕی یان شیردەری بینی و فەرمووی : " أَنْتِ مِن الَّذينَ لا يُطِيْقُونَ ، عَلَيْكِ الجَزَاءُ ، وَلَيْسَ عَلَيْكِ القَّضَاءُ ".واتە : تۆ لەوانەی کە توانای ڕۆژوویان نیە ، فیدیەدانت لە سەرە نەك قەزا کردنەوە .بڕوانە کتێبی : (**چۆنێتی ڕۆژووی پێغەمبەر** ﷺ) (مامۆستا عدنان بارام)

۳۱ و ۳۲ –سەرەتا دەست خۆشی ئەم بەرنامە جوانەی سایتی بەهەشتان لێدەکەم .

بەڕێزان بەئەرك نەبێت دوو پرسیارم هەیە.

١ـ ئایا لە کاتێکدا کەمن بەڕۆژوم دەتوانم لەگەڵ خێزانەکەم جووت بم .

٢ـ وەئایا دەتوانم ماچی خێزانی خۆم بکەم وەلەسەر جێگا لەباوەشمدا بێت بەبێ جووت بوون . لەگەڵ ئەوەشداکەمن بەڕۆژوم . (زۆرسوپاستان دەکەم)

وەڵامی پرسیاری یەکەم : زانایان جووت بوونیان لەگەڵ خێزاندا بە بەتاڵ کەرەوەی ڕۆژوو داناوە ، لەوانە : ئیمامی (**الشوكاني**) لە کتێبی : (**الدراى المضية**) دا : (٢ / ٢٢) فەرموویەتی : (جووت بوون لە گەڵ خێزان دار ڕۆژوو بەتاڵ دەکاتەوە ئەگەر کەسێك ئەنجامی بدات بە ئەنقەستەوە ، بەڵام ئەگەر لە کاتی لە بیر چووندا ئەنجام بدرێت ، هەندێك لە زانایان دەیخەنە ڕیزی ئەو کەسەی خواردن و خواردنەوەی خواردبێت لە کاتی لە بیر چوون دا) .

هەروەها ئیمامی (**ابن القيم**) لە کتێبی : (**زاد المعاد**) دا : (٢ / ٦٠) فەرموویەتی : ((بەڵگەی قورئان لەسەر ئەوەیە کە جووت بوون لەگەڵ خێزان دا ڕۆژوو بەتاڵ دەکاتەوە ، هەر وەکو چۆن خواردن و خواردنەوە ڕۆژوو بە تاڵ دەکەنەوە ، خیلافیش لەوەدا نیە)) .

بەڵگەش لە سەر ئەوەی کە ڕۆژوو گرتن خۆگرتنەوەیە لە جووت بوون لەگەڵ خێزاندا هەروەها لە خواردن و خواردنەوە ، وە هەر کەسێك ڕۆژووەکەی بە تاڵ بکاتەوە بە جووت بوون لەگەڵ خێزاندا ، پێویستە لەسەر ڕۆژووەکەی قەزا بکاتەوە و کەفارەتیش بدات ، بەڵگەش لەسەر ئەمە فەرموودەی (**أبو هريرة**) یە ﵁ کە لە پێغەمبەرەوە ﷺ دەگێرێتەوە و دەفەرمووێت : " **أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكْتُ ؟ قَالَ : وَمَا أَهْلَكَكَ ؟ قَالَ : وَقَعْتُ عَلَي امْرَأَتِي فِي رَمَضَانَ ، قَالَ : هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَعْتِقَ رَقَبَةً ؟ قَالَ : لا ، قَالَ : هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ ؟ قَالَ : لا ، قَالَ: فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تُطْعِمُ سَتِّينَ مِسْكِينًا ؟ قَالَ : لا قَالَ : اجْلِسْ ، فَجَلَسَ ، فَأُتِيَ النَّبِيُّ** صلى الله عليه وسلم **بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ ، قَالَ : تَصَدَّقْ بِهِ ، قَالَ : مَا بَيْنَ لابَتَيْهَا أَحَدٌ أَفْقَرَ مِنَّا ، قَالَ : فَضَحِكَ النَّبِيُّ** صلى الله عليه وسلم **حَتَى بَدَتْ أَنْيَابُهُ ، قَالَ : خُذْهُ فَأَطْعِمْهُ أَهْلَكَ** " (ثبت الحديث بألفاظ مختلفة عن البخاري : (٥١٦/١١) رقم : (٦٧٠٩) و (١٩٣٦) ، ومسلم رقم : (١١١١) ، والترمذي رقم : (٧٢٤) ، والبغوي : (٢٨٨/٦) ، وأبي داود رقم : (٢٣٩٠) ، والدارمي : (١١/٢) ، وابن ماجه رقم : (١٦٧١) ، وابن أبي شيبة : (١٨٣/٢ ـ ١٨٤) ، وابن خزيمة : (٣ /٢١٦) ، وابن الجارود رقم : (١٣٩) ، والشافعي رقم : (٢٩٩) ، ومالك : (١ / ٢٩٧) ، وعبدالرزاق : (٤ / ١٩٦) . وأرسله بعضهم ، ووصله جلهم ، وصحت عند بعضهم زيادة : " **اقضي يوما مكانه** " وقد صححها الحافظ

ابن حجر في (الفتح) : (٥١٦/١١) ، وهو كما قال ، والعرق : زنبيل منسوج من بسائج الخوص . **واته** : زه‌مبیلێکی چنراو له‌ شوڵی دار) .

واته‌ : پیاوێك هاته‌ خزمه‌تی پێغه‌مبه‌ر ﷺ و پێی فه‌رموو : تیاچووم ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا ، ئه‌ویش پێی فه‌رموو : چی له‌ ناوی بردیت ؟ فه‌رمووی : له‌گه‌ڵ خێزانه‌كه‌مدا جووت بووم له‌ مانگی ڕه‌مه‌زاندا ، فه‌رمووی : ئایا ده‌توانیت كۆیله‌یه‌ك ڕزگار بكه‌یت ؟ فه‌رمووی : نه‌خێر ، فه‌رمووی : ئایا ده‌توانیت دوو مانگ له‌ سه‌ر یه‌ك به‌ ڕۆژوو بیت ؟ فه‌رمووی : نه‌خێر ، فه‌رمووی : ئایا ده‌توانیت خواردنی شه‌ست هه‌ژار بده‌یت ؟ فه‌رمووی : نه‌خیر ، فه‌رمووی باشه‌ دانیشه‌ و چاوه‌ڕێ بكه‌ ، ئه‌ویش دانیشت ، له‌و كاته‌دا سه‌به‌ته‌یه‌ك خورمایان هێنا بۆ پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووی : ئه‌م خورمایه‌ به‌ره‌و بیكه‌ به‌خێر ، فه‌رمووی : له‌ نێوان ئه‌م په‌ڕو ئه‌و په‌ڕی ئه‌م شاره‌دا كه‌سێكی تر نیه‌ له‌ ئێمه‌ هه‌ژارتر بێت ، (**أبو هريرة**) رضي الله عنه ده‌فه‌رمووێت : پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ پێكه‌نی تا دانه‌كانی ده‌ركه‌وت و فه‌رمووی : بیبه‌ ، به‌ خواردنی خێزانه‌كه‌تی ده‌ .

كه‌واته‌ ناتوانیت له‌ كاتێكدا كه‌ به‌ ڕۆژوو ده‌بیت له‌گه‌ڵ خێزانه‌كه‌تدا جووت ببی.

وه‌ سه‌باره‌ت به‌ پرسیاری دووه‌م ده‌ڵێم ماچ كردن و ده‌ست بازی بۆ ڕۆژووان له‌ گه‌ڵ خێزانی خۆیدا شتێكی ڕێپێدراوه‌ ، به‌ڵام به‌مه‌رجێ توای خۆڕاگرتنیان هه‌بێت ، نه‌كو بكه‌ونه‌ تاوانی جووت بوونه‌وه‌ ، كه‌ ماچ كردن و ده‌ستبازی كردن

دەرگایەکە بۆی ، بەڵگەش ئەو فەرموودەیەیە کە لە (**عائیشة**) وە - ڕەزای خوای لێبێت - سەلمێنراوە فەرموویەتی : " كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُقَبِّلُ وَهُوَ صَائِمٌ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ ، لَكِنَّه كَانَ أَمْلَكَكُمْ لِإِرْبِهِ " (أخرجه البخاري : (٤ / ١٣١) رقم : (١٩٢٧) ، ومسلم رقم : (١١٠٦)) .

واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ ماچی دەکرد لەکاتی بەڕۆژوو بوونی دا و دەسبازیشی لەگەڵ خێزانەکانیدا دەکرد لە کاتی بە ڕۆژوو بوونی دا ، بەڵام لە هەمووتان زیاتر تواناى بە سەر خۆیدا هەبوو .

لە گەڵ بوونی (**کەراهەت**) بۆ لاوان و گەنجان ، یان کەسانێك کە متمانەیان لە سەر خۆیان نیە ، جگە لە پیران بەڵگەی ئەوەش ئەم فەرموودەیەیە کە (**عبد الله**) ی کوڕی (**عمرو**) ی کوڕی (**العاص**) رضي الله عنه دەگێڕێتەوە و دەفەرمووێت : " كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَجَاءَ شَابٌ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ أُقَبِّلُ وأنا صَائِمٌ ؟ قَالَ : لا ، فَجَاءَ شَيْخٌ فقَالَ : أُقَبِّلُ وأنَا صَائِمٌ ؟ قَالَ : نَعَم ، قَالَ : فَنَظَرَ بَعْضُنَا إلى بَعْضٍ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : إنَّ الشَّيخَ يَمْلِكُ نَفْسَهُ " (أخرجه أحمد : (٤ / ١٨٥ و ٢٢١) من طريق ابن لهيعة ، عن يزيد بن أبي حبيب ، عن قيصر التجيبي عنه ، و سنده ضعيف ، لضعف ابن لهيعة . وله شاهد أخرجه الطبراني في (الكبير) رقم : (١١٠٤٠) من طريق حبيب بن أبي ثابت ، عن مجاهد ، عن ابن عباس ، و حبيب مدلس ، وقد عنعنه . فهو به حسن ، و يراجع له ـ لزاما ـ (الفقيه و المتفقه) ص : (١٩٢ ـ ١٩٣) ، فإن له طرقا أخرى) .

واتە : لاوێك هات و پرسی: ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ماچی خێزانەکەم بکەم لە کاتی بە ڕۆژوو بوونم ؟ فەرمووی : نەخێر ، پاشان پیاوێکی پیر هات و پرسی : ئەی پێغەمبەری خوا ماچی خێزانەکەم بکەم لە کاتی بە ڕۆژوو بوونم ؟ فەرمووی : بەڵێ . (**عبد الله**) فەرمووی : ئێمەش هەندێکمان سەیری هەندێکی ترمانی کرد ، پاشان پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی : پیاوی پیر توانای بەسەر خۆیدا هەیە .

بۆ زانینی زیاتر سەبارەت بە ئەحکامەکانی ڕۆژووان ، و چۆنێتی ڕۆژووی پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لە ڕەمەزاندا ، ئەم کتێبە بخوێنەوە (**چۆنێتی ڕۆژووی پێغەمبەر** (صلى الله عليه وسلم) **لە ڕەمەزاندا**) ... خوای گەورەش زاناترە .
(مامۆستا عدنان بارام)

٣٣و٣٤ - من مێردم هەیە و ئێستا ڕەمەزانە من بەڕۆژوو دەبم بەڵام پرسیارەکەم ئەوەیە :

١ / ئایا دەتوانم لەگەڵی بخەوم شەوانە ؟

٢ / یان کە بەڕۆژوو بوم دەتوانم ماچی بکەم یان ماچم بکات ؟

لە وەڵامی پرسیاری یەکەمدا دەڵێم : لە پێشدا هاوەڵانی پێغەمبەرمان محمد ﷺ ئەگەر یەکێکیان بە ڕۆژوو ببوایەن و کاتی ڕۆژوو شکاندنیان بهاتبایە خواردن و خواردنەوەیان دەخوارد و لە گەڵ خێزانەکانیاندا جووت دەبوون پێش ئەوەی

بخەون ، بەڵام ئەگەر هەر یەکێکیان خەوی لێ بکەوتبایە پێش نان خواردنی ئێواران هیچ لەوانەی بۆ حەڵاڵ نەبوو ئەنجامی بدات لە خواردن و خواردنەوەو جووت بوون لەگەڵ خێزانەکانیان تا ڕۆژەکەی تر ، پاشان خوای بە توانا و بەخشندە ڕەحمەتی خۆی بەسەردا ڕشتن .

بەوەی کە مۆڵەتی ئەوەی دان ئەو کارانە ئەنجام بدەن تا پێش دەرکەوتنی فەجر ، ئەوانیش ئەو شتەیان پێ خۆش بوو ، ڕوون کەرەوەی ئەم ڕووداوە ئەم فەرموودەیەیە : کە لە (البراء) ی کوڕی (عازب) ەوە رضي الله عنه دەگێڕنەوە فەرموویەتی : " كَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم إِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَائِمَاً ، فَحَضَرَالإِفطَار ، فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يُفْطِرَ ، لم يَأْكُل لَيْلَتِهِ ولا يَوْمِهِ حَتى يُمْسي ، وإنَّ قيسَ بن صِيْرَمَةِ الأنصاري كَانَ صَائِمَاً ، فَلَمَّا حَضرَ الإِفْطَارُ أَتَى امرَأتِهِ فَقَالَ لها : أعِنْدَكَ طَعَامٌ ؟ قَالَتْ : لا ، ولكِن أَنطَلِقُ فَأَطْلُبُ لَكَ ، وَكَانَ يَومُهُ يَعْمَل ، فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ ، فَجَاءَت امرأتُهُ ، فَلَمَّا رَأَتْهُ قَالَتْ : خَيْبَةٌ لَكَ (ئەم ووشەیە کاتێك ئەوترێت : کەسێك بە داواکاری یان بە مەرامی خۆی نەگات) ، فَلَمَّا انْتَصَفَ النَّهارُ غُشِيَ عَلَيْهِ ، فَذُكِرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم ، فَنَزَلَتْ هَذِهِ الآية : ﴿ أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَآئِكُمْ ﴾ ، فَفرِحُوا بِذَلِك فَرَحاً شَدِيْدَاً ، وَنزَلَتْ : ﴿ وَكُلُواْ وَاشْرَبُواْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الخَيْطُ الأَبْيَضُ مِنَ الخَيْطِ الأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ﴾ (أخرجه البخاري : (٤ / ٩١١) رقم : (١٩١٥)) .

واتە : **هاوەڵانی پێغەمبەر** ﷺ ئەگەر یەکێکیان بە ڕۆژوو ببوایە و کاتی شکاندنی بهاتایە و ئەو کاتە بڕۆشتبایە بێ ئەوەی نان بخوات ئەوا ئەو شەوە و ڕۆژیش تا ئێوارە بەسەر دەهات هیچی نە دەخوارد . جارێکیان کە (**قیس**) ی کوڕی (**صيرمة**) ەی ئەنصاری بە ڕۆژوو دەبێت و کە کاتی ڕۆژوو شکاندن دێت ، دێتە لای خێزانەکەی و پێی دەفەرمووێ : **هیچ** خواردنێکت لا **هەیە** ؟ ئەویش فەرمووی : نەخێر ، بەڵام ئەڕۆم بۆت داوا دەکەم ، کە چی (**قەیس**) لەبەر **هیلاك** بوونی لە کاری ڕۆژانەی خەوی لێ کەوت ، کەخێزانەکەی گەڕایەوە و بینی خەوی لێ کەوتووە فەرمووی : بە ئاواتی خۆت نەگەیشتی ، بەو **هۆیەوە** لە کاتی نیوەڕۆدا بورایەوە ، ئەوە لە لای پێغەمبەر ﷺ باس کرا لە ئەنجامدا ئەم ئایەتە دابەزی : ﴿ أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَآئِكُمْ ﴾ ، واتە : بۆتان **هەیەو** ڕەوایە لەمەو دوا لە شەوانی ڕۆژوو گرتندا (تا کاتی دەرکەوتنی فەجر) لەگەڵ خێزانەکانتان جووت ببن . **هاوەڵانی پێغەمبەر** ﷺ بەم شتە زۆر خۆشحاڵ بوون ، پاشان ئەم ئایەتە دابەزی : ﴿ وَكُلُواْ وَاشْرَبُواْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾ ، واتە : بخۆن و بخۆنەوە تا سپیایی ڕۆژتان بۆ لە تاریکی شەو ڕوون دەبێتەوە . ئەم سۆزە خواوەندیەی کە خوای بەسۆز و خاوەن میهرەبانی ڕشتوویەتی بەسەر بەندە بێ فیز و گوێڕایەڵەکانیدا ، ئەو بەندانەی کە فەرموویان : ﴿ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴾ کاتی ڕۆژووی ڕۆژووان دیاری دەکات : دەست پێ کردن و کۆتای هاتنی ، ئەوەش لە دەرکەوتنی فەجرەوە تا

پشت هەڵکردنی ڕۆژ و سەر هەڵدان و دەست پێ کردنی شەو ، وە بە نەمانی بازنەی خۆر لە ئاسۆدا .

کەواتە خەوتنی شەوانەی تۆ لە گەڵ مێردی خۆت کارێکی ڕەوایە و جووت بوونیشتان بەهەمان شێوە ، تا کاتی دەرکەوتنی فەجر یان گزنگی ڕاستگو کە سەرەتای دەست پێکردنی ڕۆژووەکەتە و کاتی نوێژی بەیانیە ، بەهەمان شێوە خەوتنی ڕۆژیش لە گەڵ مێردەکەت هەر ڕەوایە بەڵام ئەگەر متمانەت لە سەر ئەوە بێت کە ناکەونە جووت بوونەوە ، ئەو کاتە ئەگەر بترسیت نابێت لە گەڵیدا بە ڕۆژ بخەویت ، بۆ ئەوەی توشی تاوان نەبیت .

وە سەبارەت بە پرسیاری دووەم دەڵێم : **ماچ کردن و دەست بازی بۆ ڕۆژووان لە گەڵ مێردی خۆیدا شتێکی ڕێپێدراوە ، بەڵام بەمەرجێ توانای خۆڕاگرتنیان هەبێت ، نەکو بکەونە تاوانی جووت بوونەوە** ، کە ماچکردن و دەستبازی کردن دەرگایەکە بۆی ، بەڵگەش ئەو فەرموودەیەیە کە لە (**عائيشة**) وە ـ ڕەزای خوای لێبێت ـ سەلمێنراوە فەرموویەتی : " كَانَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم يُقَبِّلُ وَهُوَ صَائِمٌ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ ، لَكِنَّه كَانَ أَمْلَكَكُمْ لِإِرْبِهِ " (أخرجه البخاري : (٤ / ١٣١) رقم : (١٩٢٧) ، ومسلم رقم : (١١٠٦)) .

واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ ماچی دەکرد لەکاتی بەڕۆژوو بوونی دا و دەسبازیشی لەگەڵ خێزانەکانیدا دەکرد لە کاتی بە ڕۆژوو بوونی دا ، بەڵام لە هەمووتان زیاتر توانای بە سەر خۆیدا هەبوو .

بەڵگەی ئەوەش کە ئەم کارە (**مەکروهە**) بۆ لاوان و گەنجان ، یان کەسانێك کە متمانەیان لە سەر خۆیان نیە ، جگە لە پیران :

(**عبد الله**) ی کوڕی (**عمرو**) ی کوڕی (**العاص**) ﷺ دەگێڕێتەوە فەرموویەتی : " **كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ** صلى الله عليه وسلم **فَجَاءَ شَابٌ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ أُقَبِّلُ وأنا صَائِمٌ ؟ قَالَ : لا ، فَجَاءَ شَيْخٌ فَقَالَ : أُقَبِّلُ وأنا صَائِمٌ ؟ قَالَ : نَعَم ، قَالَ : فَنَظَرَ بَعْضُنَا إلى بَعْضٍ ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ** صلى الله عليه وسلم : **إنَّ الشَّيخَ يَمْلِكُ نَفْسَهُ** " (أخرجه أحمد : (٤ / ١٨٥ و ٢٢١) من طريق ابن لهيعة ، عن يزيد بن أبي حبيب ، عن قيصر التجيبي عنه ، و سنده ضعيف ، لضعف ابن لهيعة . وله شاهد أخرجه الطبراني في (الكبير) رقم : (١١٠٤٠) من طريق حبيب بن أبي ثابت ، عن مجاهد ، عن ابن عباس ، و حبيب مدلس ، وقد عنعنه . فهو به حسن ، و يراجع له ـ لزاما ـ (الفقيه و المتفقه) ص : (١٩٢ ـ ١٩٣) ، فإن له طرقا أخرى).

واتە : لاوێك هات و پرسی: ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ماچی خێزانەکەم بکەم لە کاتی بە ڕۆژوو بوونم ؟ فەرمووی : نەخێر ، پاشان پیاوێکی پیر هات و پرسی : ئەی پێغەمبەری خوا ماچی خێزانەکەم بکەم لە کاتی بە ڕۆژوو بوونم ؟ فەرمووی : بەڵێ . (**عبد الله**) فەرمووی : ئێمەش هەندێکمان سەیری هەندێکی ترمانی کرد ، پاشان پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی : پیاوی پیر توانای بەسەر خۆیدا هەیە .

بۆ زانینی زیاتر سەبارەت بە ئەحکامەکانی ڕۆژووان ، و چۆنێتی ڕۆژووی پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لە ڕەمەزاندا ، ئەم کتێبە بخوێنەوە (**چۆنێتی ڕۆژووی پێغەمبەر** (صلى الله عليه وسلم) **لە ڕەمەزاندا**) . وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. (مامۆستا عدنان بارام)

٣٥- سڵاوی خوای گەورەتان لیٚ بێت بەڕێزان من پرسیارەکەم ئەمەیە : ئایا هیچ دوعایەك هەیە بۆ منداڵ بوون وە کامەیە و چۆن دەکرێت؟ خوا جەزاتان بداتەوە .

وەڵام : دوعای تایبەت بۆ منداڵ بوون تا ئێستا هیچ دوعایەکم نەبینیوە کە پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم هانمان بدات بۆ کردنی بەڵام دروستە هەر دوعایەکی بە زبانی خۆت و بەوەی کە خۆت پێی دلْخۆش بیت بیکەیت ئەگەر هەر دەتەوێت چاو لە پێغەمبەران و پێشینانی خۆت بکەیت کە چاکتریش ئەمەیانە ئەوە دوعاکەی (زکریا) بکە لە سورەتی ال عمران دا دەفەرمویٚ : ﴿ رَبِّ هَبْ لِي مِن لَّدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ﴾ (٣٨) سورة آل عمران

واتە : پەروەردگار نەوەی چاك و پاكم پیٚ ببەخشە بەڕاستی تۆ بیسەری دوعاو نزایت .

وە لە سورەتی الأنبياء دەفەرمویٚ :﴿ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾(٨٩) سورة الأنبياء

واتە : پەروەردگار من بەتەنها مەهێڵەرەوە (نەوەیەکی چاك و پاکم پیٚ ببەخشە) تۆش چاکترین زاتێکی لە پاش من و هەموو مردووەیەك دەمێنیتەوە .

(مامۆستا خليل أحمد)

٣٦- سڵاو بەڕێزان : ئەگەر کەسێك بە ژنەکەی بڵێت ئەگەر ئەو کارە تیکرار بکەیتەوە سێ جار بەسێ تەڵاقت کەوتبێ وە ژنەکەی ئەو کارە تیکرار نەکاتەوە تەڵاقی کەوتوە یان نا؟ وە ئایا ئەگەر ژنەکە لە دوای دە ساڵی تر ئەو کارە دوبارە بکاتەوە تەڵاقی دەکەوێت؟

وەڵام : ئەگەر کەسێك بە ژنەکەی وت ئەو کارە بکەی یان تیکرار بکەی تەڵاقت کەوتبێ یان سێ بە سێ تەڵاقت کەوتبێ یان سێ جار بڵێ تەڵاقت کەوتبێ ئەگەر ژنەکەی نەیکرد ئەوا هیچی لەسەر نییە قسەی خۆی بردۆتە جێ بەڵام ئەگەر ژنەکەی قسەکەی ئەمی شکاند ئەوە ئەو کاتە ئەم تەڵاقە پێی دەووترێت تەڵاقی (تعليق) پەیوەست ئەم جۆرەش دەبێتە دوو بەشەوە :

یەکەم : ئەگەر نیەتی تەڵاقدانی ببێت واتە وەك سوێندێك مامەڵەی لەگەڵ نەکات ئەوا پێی دەووترێت (**التعليق الشرطي**) ئەو کاتە تەنها یەك تەڵاقی دەکەوێ و هەر چەندێکی وتبێ .

دووەم : بەڵام ئەگەر نیەتی تەڵاقدانی نەبێت تەنها وەك سوێندێك بیخوات چۆن کەسێك بڵێت سوێند بە خوا ئەگەر ئەو شتە بکەیت یات تیکرار بکەیتەوە ئەوە پێی دەووترێت (**التعليق القسمي**) ئەمە ڕای پەسەند ئەوەیە تەڵاقی ناکەوێت ئەنجا ئەگەر کاتێکی تر ئەو کارە بکات وەکو نوسیوتە ١٠ ساڵ ئەم بەشەی پرسیارەکە حوکمی ئەوەیە دەگەڕێتەوە بۆ مەبەستی پیاوەکە ئەو شتەی تەڵاقی

لەسەر خواردووە و لێبوردنی پیاوەکە بەهەر حاڵ إن شاء الله تەڵاقی ناکەوێت چونکە گوزرانی ١٠ ساڵ دوایی سوێندەکە بەڵگەیەکی بەهێزە ئەو ژن و پیاوە توانیویانە بەیەکەوە بژین و نیازی لەیەك جیابوونەوەیان نییە .

(مامۆستا خلیل أحمد)

٣٧- سەیر کردنی فلمی ڕووت لە گەڵ خێزانی خۆت دا تاچەند گوناحە؟

وەڵام : سەیرکردنی فلمی ڕووت خۆی گوناهە و هۆکاریشە بۆ گوناهی گەورە وخراپ تر ، ئەنجا بێ شەرمییەکی گەورەیە لەبەرامبەر خوادا و دوورکەوتنەوەیە لە ڕەحمەتی خوا ، بەڵام لەگەڵ خێزاندا تەماشای فیلمی خراپ سەرەڕای گوناهە بۆ خۆت گوناهی ئەویشت لەسەرە چونکە پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم فەرموویەتی : (کلکم راعٍ وکلکم مسئول عن رعیتە) واتە : ئێوە هەمووتان چاودێرن هەموشتان لێپرسراون بەرامبەر ژێردەستەکاناتن ئەم کارە نەك هەر گوناهە و بەس بەڵکو لەدەستدانی غیرەت و پیاوەتیشە چونکە کەسی ناوبراو بەم کارەی خێزانی ڕادەهێنێت لەسەر کاری خراپ و ئارەزوو و شەهوەت لە خێزانیدا دەجوڵێنێت وە ئاراستەی دەکات بۆ شتانێکی خراپ.

(مامۆستا خلیل أحمد)

٣٨- ئایا ڕابواردن لەگەڵ خێزانی خۆتدا لە ڕێگەی کۆمەوە بە کۆندۆمەوە دروستە؟

وەڵام : ڕابواردن و جووتبوون لەگەڵ خێزاندا لە پاشەوە دروست نیە و یەکێکە لەتاوانە گەورەکان جا ئەگەر خستنە ژوورەوەی ئەندام بە ڕووتی بێت یان بە کوندومەوە (کیس) چونکە جێگای ڕابواردن لەگەڵ ئافرەتدا دیاری و دەست نیشان کراوە وەك خوای گەورە دەفەرموێ : ﴿ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ ﴾ (٢٢٢) سورة البقرة .

(مامۆستا خليل أحمد)

٣٩- ئایا هیچ ڕێگایەك هەیە کە بەدیلی جووت بوون بێت لەکاتی حەیزدا؟

وەڵام : ئەگەر ئافرەت لە حەیزدا بوو وا چاکترە ئەو ماوەیە پیاو لێی دووربکەوێتەوە بەبەڵگەی ئەم ئایەتە : ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾(٢٢٢) سورة البقرة

واتە :پرسیارت لێ دەکەن دەربارەی عادەتی مانگانەی ئافرەت پێیان بڵێ : ئەوە ئازار و زەرەرە کەوابوو خۆتان بەدووربگرن لە هاوسەرەکانتان کە لەو حاڵەتەدا بن و نزیکیان مەکەون تا پاك دەبنەوە جا کاتێك پاك و خاوێن بوونەوە و خۆیان شت بچنە لایان بەو شێوەیەی کە خوا فەرمانی داوە .

دروستیشه هەموو یارییەکی لەگەڵ بکات بەمەرجێ جیماعی لەگەڵ نەکات بەبەڵگەی ئەم فەرموودەیه و چەندین فەرموودەی تر (إصنعوا كُلَّ شيء إلا النكاح) واته : دروسته هەموو شتێکی لەگەڵ بکەن جیماع نەبێت هەروەها له پاشەوه بەبەڵگەی تر قەدەغەکراوه وەك دەفەرموێ : (من أتى حائضاً فقد كفر ومن أتى امراة في دبرها فقد كفر...) هەروەها سێکسی دەم (الجنس الفموي)یش حەرامه لەبەر زیان و پیسێتی ئەو کاره .

(مامۆستا خليل أحمد)

٤٠- ئەگەر ئافرەت له (حيض) پاك بوویەوه پێش ئەوەی خۆی بشوات دروسته جیماعی لەگەڵ بکرێت؟

وەڵام : بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

لەم مەسەلەیەدا چەند بۆ چونێکی جیاواز هەیه زۆربەی زانایان ئەڵێن گەر ئافرەت له خوێنی حەیز پاك بوویەوه دەبێت (غوسل) بکات ئەنجا دروسته بۆ مێردەکەی جیماعی لەگەڵ بکات ئەم ئایەتەش دەکەنه بەڵگه که خوای گەوره دەفەرموێ :

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ ...﴾ (٢٢٢) سورة البقرة

واته ئەی پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم پرسیارت لێ دەکەن دەربارەی عادەتی مانگانەی ئافرەت پێیان بڵێ : ئەوه ئازار و زەرەره کەوا بوو خۆتان

بەدوور بگرن لە هاوسەرەکانتان کە لەو حاڵەتەدا بن و نزیکیان مەکەون تا پاك دەبنەوە ، جا کاتێك پاك و خاوێن بوونەوە خۆیان شت بچنە لایان بەو شێوەیەی کە خوا فەرمانی پێ داوە.

دەڵێن (فَإِذَا تَطَهَّرْنَ) کاتێك پاکبوونەوە واتە : بە ئاو ، ئەم زانایانەش وەك مالیك و شافعی و طبری بەڵام (مجاهد) و (عکرمة) و (طاوس) ئەڵێن تەنها نەمانی خوێن بۆ مێرد دروستە بچێتە لای و جیماعی لەگەڵ بکات. والله أعلم .

(مامۆستا خلیل أحمد)

٤١- ئەگەر ئافرەت لە گەڵ مێردەکەی خراپ بوو پاداشتی چیە؟

وەڵام : بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

خوای گەورە فەرمانی کردووە بە تێکڕای موسڵمانان بە چاکبوون لە نێوان خۆیاندا بەرامبەر بە خودا وە ژنان بەرامبەر بە پیاوان و پیاوانیش بەرامبەر بە ژنان بەتایبەت ژن و مێرد دەبێ تەواو کەری یەکتر بن و ڕێز لەیەك بگرن وە دەبێ قسە لەیەکتر وەربگرن و ژنانیش گوێڕایەڵی مێردەکانی خۆیان بکەن جا خراپ بوون لەگەڵ مێرد دا تاوانە و لەسنور دەرچووونە چونکە بۆ ڕاگرتنی شیرازەی خێزان ئاینی ئیسلام وا فێرمان دەکات و دەڵێ ئەگەر سوژدە بردن بۆ کەس و دروستکراوەکان ڕەوا بوایە ئەوا دەبو ئافرەت سوژدە بۆ مێردەکەی ببات بەڵام

سوژدە بردن تەنها بۆ خودایە . ئەمەش لەبەر پاراستنی خێزانە و بەتایبەتیش بۆ پاراستنی خودی ئافرەتەکەیە لە گومڕابوون و توشبون بە تاوان .

(مامۆستا خلیل أحمد)

٤٢- من خێزاندارم حەز ناکەم خێزانەکەم پانتۆڵ و جلوبەرگێك کە من بەدڵم نەبێت لەبەری بکات بەڵام خێزانەکەم حەزدەکات لەبەری بکات زۆرجار گرفتی ئێمە لەسەر ئەوە دەبێت موشکیلەمان بەڵام من ناچارم قەبوڵی بکەم ئایا گوناهبار دەبم بەڵام لە دڵەوە زۆر پێم ناخۆشە کە لەبەری دەکات .

وەڵام : بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

پانتۆڵ لەبەر کردن بۆ ئافرەتان دروست نیە پێویستە ئافرەتانی موسڵمان لە خوا بترسن و جوانی خۆیان دەرنەخەن و سەرنجی پیاوان بۆ لای خۆیان ڕانەکێشن چونکە بە هۆیانەوە ئەوان تووشی تاوان دەبن لەسەر پیاوانیش واجبە خێزانەکانیان قەدەغە بکەن لەم جۆرە کارانە وە پێویستە پیاوان دەسەڵاتداربن بەسەر ژنەکانی خۆیاندا چونکە لە ئایندەدا خۆیان و ژنەکانیان زیانیان پێ دەگات بەڵام ئەگەر هاتوو حەقی سەرشانی خۆی ئەنجام دا و بەڵام هەر سوودی نەبوو ئەوا ئەم تاوانبار نابێت بەڵام دەبێ چارەسەر بکرێت بەهەر حاڵێك بێت تەنانەت ئەگەر بە لەیەك جیابوونەوەش بێت چونکە ناشێ پیاوی موسڵمان خێزانی ئەو کارە بکات چونکە ئەم کارە لەم ئاستە ناوەستێ و سەر دەکێشێ بۆ شتی خراپتر

، وە ئامۆژگاری پیاوان دەکەم کە بە جوانی لەگەڵ خێزانەکانیاندا مامەڵە بکەن و سۆز و خۆشەویستیان بۆ بنوێنن هەرکات ئەمە بوو دڵنیابە ئافرەتانیش بەقسەی پیاوەکانیان دەکەن ئەگەر هەر سوودی نەبوو ئەوە پێویستە بگەڕێنەوە بۆ لای دادوەر بۆ ئەوەی کێشەکەیان بۆ چارەسەر بکات . والله أعلم .

(مامۆستا خلیل أحمد)

٤٣- بەناوی خوای گەورە سڵاوی خوات لێ بێ ئایا لە ڕێگەی ئینتەرنێت یان تەلەفۆن مارە بڕین دروستە لە حاڵەتی زەروریدا؟

وەڵام : مارە کردن و ژن بە مێرددان لای زانایان چەندین مەرجی هەیە دوای ئەوەی هەردوو لا واتە : (کوڕ و کچ)موسڵمان بن وە لە ئیسلام دەرنەچوبن . ئەو مەرجانەش بریتین لە : (ڕەزامەندی کچ و کوڕ و سەرپەرشتی کردنی بەشوودان لەلایەن خاوەنی کچەوە ، مارەیی دانان ، بونی دوو شایەت ، دارشتە (صیغة)ی گرێبەستی هاوسەرگیری) .

پێویستە (لای زۆربەی زانایان)بۆ هەموو ژن بە مێردانێك ئەم مەرجانە هەبێت ئەگەر نەبوون ئەوا ئەو هاوسەرگیریە دروست نەبووە ، جا ئەوەی کە لە پرسیارەکەدا هاتووە دەربارەی ژن بە مێرددان لەڕێگەی تەلەفۆنەوە یان ئینتەرنێت یان هەر دەستەواژەیەك لەم جۆرە ، بۆ وەڵامی ئەم شێوازە پێویستە دیراسەی ڕوکنەکانی ژن بە مێرددان بکەین ڕەزامەندی کچ و کوڕ ، دانانی مارەیی

بۆ کچ ، پێدانی (إیجاب) و قەبوڵکردن لە لایەن مێردەوە ڕوبدات تا ئێرە کێشەمان نییە هەموو هەیە تەنها شایەتەکان جا ئەوانەی کە دەڵێن ئامادەبوونی شایەتەکان مەرجی دروست بوونی زەواجەکەیە دەڵێن لەبەر ئەوەی شایەتەکان لە گەڵ کچ و کوڕەکە لەیەك شوێندا کۆنابنەوە دروست نیە . بەڵام ئەوانەی کە ئەڵێن بوونی شایەت مەرجی دروستبوونی زەواجەکە نیە هەبوونی شتێکی باشە بەڵام مەرجیش نیە . وە ئەو فەرموودانەی کراون بە بەڵگە بۆ ئەم مەسەلەیە هەموو لاوازن لەوانە حەدیسی (لا نكاح الا بوليّ وشاهدي عدل) رواه الدارقطني والطبراني والبيهقي ئەمە وەکو فەرموودەی (مرفوع) وەکو قسەی هاوەڵان (ابن عباس) وتوویەتی .

بۆیە ئەم مەسەلەیە دیراسەی زیاتری دەوێ بەڵام ڕای پەسەند إن شاء الله ئەوەیە ئەگەر شایەتیش نەبوو دروستە بەمەرجێ ئەو بە مێردانە ئاشکرا بکرێت وەکو شێخی ئیسلام ابن تیمیە ئەڵێ : ئەگەر ژن بە مێرددان شایەتیش نەبێت بەڵکو خاوەنی کچەکە بەشوی بدات و ئەم شوکردنەش لەناو خەڵکدا بڵاوبێتەوە دروستە لە مەزهەبی ئیمامی مالیکدا وە ڕیوایەتێك لە ئیمامی ئەحمەدەوە ئەم ڕاوبۆچونەش دیارترین و ڕونترین ووتەی زانایانە موسڵمانان لەسەردەمی پێغەمبەردا صلى الله عليه وسلم ژنیان بە شوو دەدا و پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرمانی پێ نەدەکردن بە شایەت گرتن وە لە بەمەرجگرتنی شایەت لە هاوسەرگیری هیچ فەرموودەیەکی سەلمێنراو نیە نە لە (صحاح)دا و نە لە (السنن) دا و نە لە (المساند) دا ...هتد .

وە ئەگەر بکرێت ئەو شایەتانە کوڕو کچەکە بناسن باشترە هەروەها دەتوانرێ لای کوڕە دوو شایەت هەبێ و لای کچیش دوو شایەت هەبێ . شایەتەکانیش خۆیان گوێیان لە گفتوگۆی هەردوو لابێ : ژنپێدانی خاوەن و قەبوڵکردنی مێردەکە و ڕەزامەندی کچەکە ببیسین ئەمە ئەگەر نەتوانرا لە جێگایەکدا کۆببنەوە ئەگەر بکرێت بەیەکەوە دابنیشن باشترە .

(مامۆستا خلیل أحمد)

٤٤ – ئایا دەکرێ پیاوێك دوو ژن بهێنێت و لەیەك ژووردا بخەون؟

وەڵام : ئاینی پیرۆزی ئیسلام فەرمانی کردووە بە عەورەت پۆشی لە هەموو کاتێکدا تەنها لە چەند کاتێکدا نەبێت کە لە شەرعدا مۆڵەتی پێدراوە ، وەك لەم فەرموودەیەوە بۆمان ڕوندەبێتەوە کە (بهز) ی کوڕی (حکیم) لە باپیریەوە دەیگێڕێتوە کە وتوویەتی : ووتم ئەی پێغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم (عەورەتەکانمان کامەی داپۆشین و کامی دانەپۆشین ، پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرمووی : (احفظ عورتك إلا من زوجتك أو ما ملكت يمينك قلت يا سول الله إذا كان القوم بعضهم في بعض؟ قال إن كان احدنا خالياً قال فالله أحق أن يستحيا من الناس) رواه الترمذي برقم ٢٧٦٩ وابن حبان برقم ١٩٢٠ وحسنه الشيخ الألباني برقم ١٥٥٩.

کەوا بوو ئاینی پیرۆزی ئیسلام فەرمانی کردووە بە عەورەت پۆشی تەنانەت ئەگەر بەتەنهاش بێت فەرمانی سوننەت واتە واجب نیە ، ئەم پرسیارەش کە هاتووە

پیاوێك لەگەڵ دوو خێزانی بەیەکەوە بخەوێت ئەمەش بێگومان سەرەڕای ئەوەی کاری پێغەمبەر صلى الله عليەوسلم وا نەبووە ئەنجا عەورەتی یەکێك لەو خێزانە بۆ ئەوی تریان دەردەکەوێت ، وە پەیڕەو کردنی سوننەتی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم باشترین چارەسەرە . (مامۆستا خليل أحمد)

٤٥- ئەگەر ژن و پیاوێك منداڵیان نەبێ و خەتا لە پیاوەکە بێت ژنەکە بۆی هەیە داوای تەڵاق بکات لە پیاوەکەی لەبەر منداڵ.

وەڵام : زانایانی شەریعەتی ئیسلامی پێکهاتوون لەسەر ئەوەی ساغ و سەلامەت بوونی مێرد لە هەندێ نوقسانی مەرجێکی بنەڕەتی یە بۆ بەردەوام بوونی ژیانی هاوسەرگیری لەلایەن ئافرەتەکەوە بەو مانایەی ئەگەر ئافرەت نوقسانی بەدی کرد لە مێردەکەیدا مافی خۆیەتی داوابەرز بکاتەوە بۆ لای دادوەر بەمەبەستی جیابوونەوە وە لەنێوان خۆی و مێردەکەی . شەرعزانەکان هەرچەندە جیاوازن لە دیاری کردنی نوقسانییەکان بەڵام پێکهاتوون لەسەر ئەوەی (شلەپەتە)یی ناتەواوی یە و دەبێتە هۆکار بۆ داواکاری ژن بۆ جیابوونەوەی لەگەڵ مێردیدا بەڵام منداڵ نەبوون دەسەڵاتی پیاو یان ژنی تیا نیە هۆکار نیە بۆ جیابوونەوەی ژن و مێرد لەیەکتری مەبەستمان لە هۆکار نەبوونی ئەوەی مافی خۆیان نیە گرێبەستی هاوسەرگیری هەڵوەشێنێتەوە . والله اعلم. (مامۆستا خليل أحمد)

٤٦-ئایا لە چ کاتێکدا تەڵاق بە دەستی ئافرەتە، ئەگەر ئافرەتێك بۆی دەرکەوت کە مێردەکەی خیانەتی لێ دەکات دروستە داوای تەڵاقی لێبکات؟

وەڵام :

بسم الله الرحمن الرحيم

سوپاس و ستایش بۆ خوای گەورە وە درودو سڵاو لە سەر گیانی پێغەمبەری خوا وە لەسەر خێزان و کەس وکاری ئیماندارو هاوەڵان و شوێن کەوتوانی تا ڕۆژی دوایی.

بۆی هەیە داوای لێ بکات، بەڵام ئەوە پێی دەوترێت (خلع)، بۆی هەیە داوای جیابونەوەی لێ بکات .(**مامۆستا عبداللطيف**)

٤٧- ئایا مارەیی پاشەکی ئافرەت کەلەلایەن مێردی دەمێنێتەوە ئەگەر لە(٢٠) بیست مسقال زیاتر بوو زەکاتی لەسەرە؟ وەلەسەر پیاوەکەیە یان ژنەکە؟ وەئەگەر هەیەتی کەی دەدرێت؟

وەڵام : بسم الله الرحمن الرحيم

زەکات لە سەر ئافرەتەکەیە چونکە ماڵی ئەوە،کاتێك ئەگەر مێردەکەی دەوڵەمەند بێت،بەڵام ئەگەر مێردەکەی فەقیر بوو زەکاتی لە سەر نیە. هەر کاتێك ئافرەتەکە (٢٠)مسقاڵەکەی وەرگرت زەکاتی (١) ساڵی لێ دەردەکات.

بڕوانە(مجموع فتاوي ابن عثيمين رحمه الله) بەرگی (١٨)لاپەرە (٣٠)

(مامۆستا عبدالكريم)

٤٨- هەمووومان دەزانین کە تەڵاق دان لەلایەن خوای گەورە حەڵال کراوە: بەڵام زۆر کەسی واهەن لەسەر هیچ و خۆرایی خیزانەکانیان تەڵاق دەدەن ئایا ئەوەی ئەم کارانە دەکات لەلای خوای گەورە سزاکەی چیە و چۆنە ؟خوای گەورە جەزای خیرتان بداتەوە .

وەڵام : بسم الله الرحمن الرحيم

تەڵاق دان بە بێ ئەوەی ئافرەتەکە تاوانێکی کردبێت کارێکە خوا پێی خۆش نیەو کرداری چاکە کاران نیە چونکە دروست نیە بۆ مسوڵمانان بە بێ هۆی شەرعی زیان بە کەس بگەیەنیت چ جای خێزانەکەی خۆی پێغەمبەرمان (صلى الله عليه وسلم) فەرمویەتی (لاضرر ولا ضرار) رواه ابن ماجه والدار قطني واتە (نە زیان لە خۆت بدە نە لەخەڵکی) پاشان چی ئەکات لەو بەڵێنەی کە داوویەتی بەو ئافرەتەو کەس و کاری؟(مامۆستا عبدالكريم)

٤٩- ماڵەکەم تەنها یەك ژوورە وە ئەو ژوورەش قورئانی تێدایە ئایا بونی تەلەفزێن لەو ژوورە یان خۆگۆڕین یان کاری سەرجێی لەگەڵ خێزانم دروستە لەو ژوورە کە قورئانی تێدایە؟

وەڵام : بسم الله الرحمن الرحيم

نابێت تەلەفزیۆنەکەت بە کار بهێ نیت بە شێوەیەك کە پێچەوانەی قورئانەکەو شەرعی خوا بێت بۆ ئەوانەی تر دروستە و گوناهبار نابێت. والله اعلم.(ماموستا عبدالكريم)

٥٠- ئایا دروستە لە کاتی عادەدا بە دەستی مێردەکەم خۆم ڕەحەت بکەم و بە هەمان شێوەش بۆ مێردەکەم ؟

وەڵام : بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بەڵێ ئەو کارە بۆ هەردووکتان دروستە و هیچی تێدا نی یە، بە بەڵگەی ئەم فەرموویە :

عن أنس بن مالك (رضي الله عنه): ((أن اليهود كانوا لا يجلسون مع الحائض في بيت ولا يأكلون ولا يشربون قال فذكر ذلك للنبي (صلي الله عليه وسلم) فأنزل الله: [وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًي فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاءِ فِي الْمَحِيضِ] فقال رسول الله (صلي الله عليه وسلم): اصنعوا كل شيء إلاَّ الجماع)) [صحيح سنن ابن ماجه رقم: (٦٤٤)] .

واتە: جولەکە لە گەڵ ئافرەتی بێ نوێژدا دانەدەنیشتن لە ماڵدا و خواردنیان لە گەڵیدا نەدەخوارد و خواردنەوەیان، جا ئەمەیان باس کرد بۆ پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) خوای گەورەش ئەم ئایەتی دابەزاند و فەرمووی: پرسیارت لێ دەکەم

سەبارەت بە ئافرەت لە کاتی حەیزدا ؟ بلّیّ: ئازاری تێدایە بۆیە لە کاتی حەیزدا نزیکی ئافرەت مەبنەوە، جا پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی: هەموو شتێکیان لە گەڵدا بکەن تەنها جیماع (جووت بوون) نەبێت.

کەواتە دروستە بە یەکتر ـ بە هەر شێوەیەك بێت ـ خۆیان ڕەحەت بکەن تەنها بە جووت بوون نەبێت. (مامۆستا محمد عبد الرحمن)